

*Les Falles,
motor
econòmic*

*Falla Josep Antoni-Puríssima
i Major 2013*

INFANTIL, PRIMARIA, SECUNDARIA Y BACHILLERATO

Agradecemos

a todos nuestros vecinos
de la Falla Josep Antoni Purissima i Major de L'Eliana,
la confianza que depositan en nuestra línea educativa
y les deseamos unas felices fallas 2013

ENGLISH
SUMMER
COURSE

CURSOS
RECUPERACIÓN
REFUERZO
Educación Secundaria
y Bachillerato

Somos centro examinador oficial del TRINITY.
Preparamos en distintos horarios al alumnado de 6 a 18 años
Alumnado externo y propio.

Somos escuela de música y danza.

Estudios para Titulación Oficial.

Piano, guitarra, danza, jardín y lenguaje musical.

Horario de 17'00 h. a 19'00 h. lunes a viernes.

Alumnado externo y propio.

CURSOS
DE
VERANO

Educación Infantil
Educación Primaria

TROPEO OFICIAL DEL COLEGIO HELIOS
Crta. Ribarroja a Benagéber, km. 6 / Tel. 96 274 31 06 / Fax 96 274 30 56
helios@colegiohelios.com - 46183 L'Eliana (Valencia)

Índex

Saluda de l'alcalde	4
Saluda del president	5
Comissió i junta directiva	6
A la fallera major	8
Comissió femenina	10
Explicació de la falla	12
Versets de la falla	14
La maqueta de la falla	15
Matrimonis fallers	16
A la fallera major infantil	18
Comissió femenina infantil	20
Explicació de la falla	21
Versets de la falla infantil	22
La maqueta de la falla infantil	23
Jocs fallers	24
Sopa de lletres	26
Saluda president infantil	27
Comissió masculina infantil	28
Conte del pardalet	29
Xiquets de bolquers	31
Monogràfic – Les falles motor económic?	33
Pròleg de Paula Carrión	34
Les falles molt més que una festa: Gil Manuel Hernández	38
Diagnòstic i propostes sobre el model de competitivitat de les activitats del gremi artesà d'artistes fallers de València: Raül Abeledo i Pau Rausell	46
Quan èrem els més cars: Dani Borràs	54
Falles; Quan cremar diners és una festa: El economista.com	58
Com es finança una falla: Carmen Torrent	64
La Font de la festa: Paula Carrión	68
Canviar el xip: Manuel S. Jardí	72
La revolució dels materials: Dani Borràs	76
La Indumentària valenciana sorteja la crisi: Maria Comes	80
Elogi del foc: Susana Rodrigo	84
El preu de la música: Voro Contreras	90
Que farem estes falles?: Programa de festeigs	94
Que fem en la falla?	98
V marató de jocs al carrer	99
I va arribar Halloween	102
Pilates	104
Ball València	106
Reportage fotogràfic de les falles 2012	110
Col·laboradors	119

José M.ª Àngel Batalla

Alcalde de L'Eliana

LES FALLES, MOLT MÉS QUE UNA FESTA

De les moltes activitats que es realitzen durant l'any a L'Eliana, una de les que mobilitzen a tot el poble és, sense dubte, la festa de les Falles. Les Falles han sabut adaptar-se al temps que vivim, i bona mostra és el fet que la joventut forme part activa del moviment faller, dinamitzant-lo i innovant cada any. Això és molt bo, pel significat que te de renovació i continuïtat.

Les Falles són festes que denoten el nostre caràcter, mostrant que a L'Eliana perdura l'esperit de veïnat i de confraternitat que formen part de la nostra història viva com a poble. A més, aquesta festa tan nostra, manté una part molt important de la nostra cultura popular: la llengua, la música, les tradicions, ...

Les festes són una de les manifestacions que millor poden descriure el caràcter d'un poble. Als elianers i elianeres ens agrada demostrar que som gent treballadora, responsable i complidora, però també presumim de saber divertir-nos com pocs. Per als de L'Eliana el treball és molt important, és el motor del nostre desenvolupament i del progrés, però no oblidem que els moments per a la diversió, les relacions socials i la festa també formen part de la identitat d'un poble.

La Falla Josep Antoni Puríssima i Major de L'Eliana sap confluïr totes aquestes senyes d'identitat, confeccionant cada any un gran llibret de falla, ben elaborat i ben envestit, així com una completa programació d'actes, per a totes les edats i gustos.

L'any 2013, aquesta gran Comissió Fallera ha triat un lema relacionat amb la crisi que vivim, concretament al món de les Falles. Les Falles van associades als conceptes: loteries, quotes, publicitat per als llibrets... Aquests són part fonamental dels ingressos d'una Falla. Parlar de crisi és obvi al món de les Falles. Parlar sobre l'economia de la festa de les Falles en un context com l'actual està a l'ordre del dia. Però, les Falles no han estat mai insensibles als cicles econòmics.

L'activitat econòmica moguda per les Falles ha experimentat un gran creixement. S'ha de reconèixer els evidents beneficis socials de les Falles, sobretot si tenim en compte el fenomen associatiu faller, que ens recorda l'existència d'una vertadera vida pública compartida.

Com sempre, la meua més sincera enhorabona a tota la Comissió de la Falla Josep Antoni Puríssima i Major, per totes i cada una de les seues iniciatives, contribuint d'una manera clara i activa a fer de L'Eliana un poble de tots i per a tots.

Felicitats a les grans representants d'aquesta gran família fallera durant l'any 2013, a les seues Falleres Majors, així com a les seues famílies. A Sonia Gil i Fogué, Fallera Major, i a la Fallera Major Infantil, Meritxel Llorens i Cruz. Enhorabona per haver sigut elegides com a dignes representants d'aquesta gran família que conforma la Falla Josep Antoni.

Com no, felicitar al seu President Infantil, Oscar Espinosa i Gil, així com a tota la seua família. I, com no, felicitar al President, Manuel Ricart i Lluna pel bon treball realitzat al front d'aquesta gran Comissió Fallera.

Arriben dies en els que la mordaç crítica de l'artista faller ens convida a reflexionar sobre el que ens agrada i el que ens disgusta, i sobretot, és un desafiament per a continuar millorant tot allò que ens envolta. Però, per damunt de tot arriben dies de soroll, de color, bellesa i diversió. Arriben les Falles!

Fallers i falleres, veïns i veïnes, que la pólvora, la música i l'alegria inunden els nostres carrers. Que les Falles lluisquen en tot el seu esplendor!

A tots i a totes, bones Falles 2013!

JOSÉ M.ª ÀNGEL BATALLA
Alcalde de L'Eliana

Manolo Ricart i Lluna

President de la falla Josep Antoni-Puríssima i Major

Estimats fallers i falleres,

Faig la vista enrere, als meus escrits dels últims anys i tots tenen un comú denominador: la crisi econòmica que cada vegada amb més CRUDEZA està afectant a Espanya. Cada any he anat repetint que malgrat la crisi, la nostra falla està fent més amb menys recursos. I això, tal i com veureu en les pàgines que conformen el tema global del llibret d'enguany és degut a varies coses i diferents grups de gent que fan la falla cada vegada més gran.

No vull avançar-vos el contingut del llibre però de la lectura dels escrits dels nostres desinteressats col·laboradors s'extrau una gran veritat que hem de tindre tots presents: la solidaritat de la gent, la feina desinteressada però un be comú global, la búsqueda de noves formes per aconseguir financiació i la capacitat de fer més amb menys, ens fa, any rere any, seguir gaudint de les falles.

I és que no tot és gastar i gastar. Si alguna cosa ens ha ensenyat la crisi és que no tot el que teníem era necessari. Tampoc a les falles, ja que l'essència de les falles lluny està de l'esplendor de grans monuments o de carrers plens d'il·luminació. L'essència, fallers i falleres, està en una mena de voluntat col·lectiva de fer coses junts per a ser feliços i passar-ho bé. I per això, no fan falta milions, fa falta voluntat i bon cor.

No finalitzaré aquest saluda sense fer una menció especial als que durant 2013 ens van a representar: Sonia, Mertixell i Oscar. Una d'ells, Sonia, ja sap ben bé com funciona tot açò ja que repeteix en el càrrec i n'estic segur que sabrà explicar tant al seu fill Oscar com a la seua neboda Meritxell cadascuna de les activitats falleres per a que junts gaudisquen de l'any en que seran els nostres representants. També vull agrair profundament a Paula, Daniel i Rosa el magnífic any que m'han fet viure. Gràcies per cada somriure, per cada broma, per cada ball, ha sigut tot un plaer.

Ja només em queda desitjar a tots els fallers i falleres que gaudisquen de la festa josefina a

més de convidar a tots els veïns i veïnes a que s'apropen als nostres carrers per a participar amb nosaltres. N'estic segur de que finalment la setmana fallera serà una setmana d'alegria en la que sabrem fer més, amb menys.

Un abraç molt fort de,

MANOLO RICART I LLUNA
President de la falla Josep
Antoni-Puríssima i Major

Comissió Major Masculina i Junta Directiva

PRESIDENT	Manel Ricart i Lluna
Vice-President 1º	Francesc Comendador i Espinosa
Vice-President 2º	Daniel Carrion i Torrent
Vice-President 3º	Francesc Peñalver i Extrems
Vice-President 4º	Javier Alvarez i Mainero
Delegats de Festejos, Sports i Diverses	Wenceslao Sanchez i Sanchez Eveli Valladolid i Mir Xavier Mesa i Martin Josep R. Balaguer i Martinez Daniel Romero i Cabedo
Secretaria	Marta Andres i Peiro
Vice-Secretaria	Contxa Calero i Iniesta
Delegat del llibret	Josep Mª Ramon i Beltran
Delegades de propagandes	Sonia Gil i Fogue Isabel Romero i Valverde
Delegats de recompenses	Mª Dolors Matinez i Hernandez Vicent J. Ibañez i Minguez
Tresorera	Carme Torrent i Badia
Vice-Tresorera	Rosa Grau i Garcia
Comptadora	Maria Peiro i Aguilar
Delegat de loteries	Amelia Montoya i Piqueras
Bibliotecaria-Arxivera	Bienve Ricart i Lluna
Delegades del Casal	Maruja Gimeno i Molina Blanca Moran i Molina
Delegades d'infantils	Cristina Valero i Marco Mabel Bellver i Garcera Anna Escriva i Marco
Delegades de Play-Backs	Teresa Peiro i Aguilar Teresa Molina i Gimeno

Deu

Haver

Saldo

Delegats de Junta Local

Delegats de Presentacio

Vocals

Maria Marco i Marco
Josep Manel Contreras i Perez
Inmaculada Marco i Andres
Angel Crespo i Estivaliz
Carles Aleixandre i Lucas
Pau Álvarez i Lujan
Xavier Álvarez i Lujan
Andreu Andrés i Peiró
Josep Ramon Balaguer i Martínez
Adolf Cambra i Sanz
Daniel Carrión i Torrent
Sergi Cortina i Molina
Angel Crespo i Estivalis
Marc Durá i Martínez
Joan Espinosa i Gil
Carles Gil i Peiró
Miquel Gil i Peiró
Xavier Martínez i Grau
Borja Peñálver i Martínez
Ignasi Peñálver i Martínez
Josep Prat i Herrero
Josep Maria Ramón i Beltrán
Lluís Ramos i Sanz
Francesc Ricart i Lluna
Manel Ricart i Lluna
Daniel Romero i Cabedo
Raül Sánchez i Molina
Marc Sunsi i Castera

Sonia Gil i Fogué

Sonia, per segona vegada en ta vida
Ostentes tan important càrrec,
I això és perquè t'ho mereixes,
Perquè vius la falla dia a dia.

Sents la falla de manera tan intensa
Que en cap moment la feina et molesta,
És més, gaudixes i contagies d'alegria
A qui amb tu té la sort de compartir-la.

Sí, enguany és la segona vegada,
Però res a veure amb la primera.
Doncs esta condició et farà
Gaudir de la festa de manera més intensa.

Com la pluja torna a la mar,
I la flor en la primavera,
D'esta, la teua comissió,
Tornes tu, Sonia, a ser primera.

Recorre els carrers com tu saps,
Amb elegància, serenitat i gallardia,
Doncs tothom esperarà impacient
El moment de veure't passar amb alegria.

La comissió de la falla segura està
De que tu, com a Fallera Major,
Amb la teua experiència i saviesa,
Al nostra pavelló ja no el podràs deixar millor.

José Mª Ramón Beltrán

Deu

Haver

Saldo

Comissió Femenina

Fallera Major: Sonia Gil i Fogué

Fallera Major eixint: Rosa Martínez i Grau

Cort d'Honor

Maria Empar Aleixandre i Oliver
Francesca Ayuste i Gómez
Concepcio Calero i Iniesta
Carme Cambra i Sanz
Verònica Carrión i Lozano
Paula Carrión i Torrent
Immaculada Cases i Segarra
Encarna Castro i Monzó
Carme Coll i Devesa
Elena Coll i Espinosa
Núria Collado i Parreño
Maria Comes i Fayos
Marta Contreras i Gardel
Pilar Cotanda i Montaner
Carme Daries i Torrent
Elia De la Cruz i Marco
Verònica Escrivá i Leal
Anna Escrivá i Marco
Carme Espinosa i Molina
Pilar Garcia i Encuentra
M. Dolors Gozávez i Aguilar
María Jesús Jimenez i García
Lorena Julian i Raja
Elena Lopez i Ballester
Patrícia Martí i Ayuste
Maria Sònia Martí i Ayuste
Concepció Martin i Sanz
Maria Mateu i Calero
Pilar Molina i Gimeno
Blanca Morán i Molina
Isabel Oliver i Tregón
M. Dolors Oliver i Tregón
Carmina Perez i Ten
Marta Piera i Montaner
Núria Quiralte i Cases
Laura Raga i Morán
Anna Isabel Reyes i Fabra
Benvinguda Ricart i Lluna
Concepció Sebastián i Montañés
Estefania Soriano i Roldan
Lola Torrent i Badia
Cristina Valero i Marco
Sandra Valladolid i Tolosa

Deu

Haver

Saldo

Lema: A per la crisi!

Era d'esperar. Després d'uns anys d'evitar tocar un tema tan desagradable per a una falla ha arribat el moment de fer-ho. Que per què? Perquè la situació que pensàvem era passatgera cada vegada està més arrelada en la nostra societat i ningú veu la fi d'aquest túnel que cada vegada es fa més llarg i més pesat. LA CRISI.

La crisi és el tema que més preocupa a tots els ciutadans. Més de cinc milions d'aturats, desnonaments diaris per a un muntó de famílies que ja no tenen on viure, retallades en sanitat, educació... pujada d'impostos, de l'Iva i mil coses més que han fet que la vida en este país haja canviat de forma dràstica de la nit al matí.

Fa nou anys ningú s'imaginava que açò podria ocórrer. Aleshores eren temps de bonança i tot el món es pensava que era ric. Només calia anar al banc i demanar un crèdit pel que fos: que si un cotxe nou, que si un apartament a la platja, un pis més gran. No hi havia cap problema. El banc et concedia el crèdit i... "per pagar no es preocupe, ja ho farà poc a poc durant els vint-i-cinc anys següents".

Ai! mare, quant ha canviat el panorama. Només cal veure al nostre voltant i adonar-nos de com està la gent en estos moments. Sense feina, algunes famílies vivint a costa de la pensió dels iaïos i altres que han perdut la seua casa o estan

a punt de perdre-la. La veritat és que el que hi ha és desolador i en les cares de la gent ja no es veu eixa alegria que dóna la seguretat, sinó que la seua expressió s'ha tornat en signe de preocupació, d'incertesa, de no saber què passarà amb les seues vides.

Nosaltres, com a falla, també, com no, estem patint les conseqüències d'esta situació, i encara que el monument no ho demostre, les retallades que hem hagut de fer per a no endeutar-nos han sigut en altres aspectes. Miracles no se'n podem fer.

Al cos central tenim a un gran capitalista que amb els braços en alt i assentat en una gran butaca contempla com està la societat hui en dia. La crisi és forta per a tots, però ell, gràcies a ella s'ha enriquit molt més del que ja ho era. Sap que a ell no li va a afectar perquè els seus diners els té a un lloc segur, a qualsevol dels paradisos fiscals que hi ha al voltant del món.

Al seu costat està l'edifici de l'INEM amb les portes tancades perquè ja no hi ha lloc per a més gent. Dalt d'ell tenim un xiquet que a la vista de tot el que està passant pensa que el seu futur el té negre, molt negre. Hi també podem trobar dos dimonis com a representació del que està passant, doncs aquest edifici tan emblemàtic s'ha tornat en un infern per a molta gent.

Deu Haver Saldo

A l'altre costat de la butaca veiem una gran figura d'una xiqueta aliena a tot el que està passant. La seua innocència no arriba a comprendre la situació actual i, en certa manera, més val així. Que visca feliç ara que és menuda i quan siga gran esperem que les aigües hagen tornat al seu cau.

Davall d'estes tres figures centrals, i a peu de terra tenim la primera escena, la qual vol fer-nos veure els retalls que estem sofrint. Tots ells estan representats per les retallades que soffrix la sanitat. Amb unes tisores ben grans i amb un metge que alça els braços demanant desesperadament que açò no continue més endavant, perquè la situació ja és insofrible.

A la segona escena, i a les portes de l'INEM, veiem una iaia esperant, com qui espera a Déu, la seua paga de jubilació. Mai en la seua vida l'ha desitja amb tanta ànsia. Abans només era per a ella, i encara li quedaven diners per a estalviar. Però amb el que ara cobra no té ni per a començar, doncs ja no és per a ella sola, sinó que ha de donar també de

menjar als seus fills que estan sense treball i se'ls ha acabat la paga de l'atur.

A la part de darrere de la falla tenim un gran engranatge tot ell dirigit per l'Àngela Merkel. Ella sembla que porta tot el referent als diners d'Europa i decideix a qui donar-los i a qui no. Davant d'ella estan dos Caps d'Estat implorant-li que els ajude a eixir de la crisi que suporten els seus països.

La quarta, i última escena, està dedicada als bancs i al tema del taulell. Ells tenen una gran quantitat de vivendes que no saben que fer amb elles i les ofereixen com si de la carta d'un bar es tractara. En tenen de tot tipus de models i fan propaganda per veure qui se'ls vol quedar. Com a figura tenim una parella de recent casats, que encara que un d'ells treballes, estan preocupats per la incertesa de saber si podran acabar de pagar la hipoteca del pis o si també, d'ací un temps, seran embargats.

Versets de la falla gran

COS CENTRAL

Que estem en temps de crisi,
és cosa que no es pot negar.
Els treballadors ho passen mal
i els rics cada vegada estan més alts.

No estan els diners tots es calfen el cap.
De segur que homes sense escrúpols
ben amagats els tenen
als diferents paradisos fiscals.

El temps que durarà la crisi
ningú amb certesa ho sap.
El que sí està molt clar
és que amb ella alguns omplin el sac.

Banquers, polítics i estafadors
són els causants d'esta situació.
El treballador no té cap culpa,
però és el més perjudicat de tots.

Ben assegut a esta butaca
alça este capitalista les mans,
mentres el poble ho passa mal
a ell li augmenten els guanys.

PRIMERA ESCENA

Les tisoires són les protagonistes
d'un temps a esta part.
Mai en la vida han tallat tant
com ho estan fent en l'actualitat.

L'ensenyament i la sanitat
són dels més perjudicats.
Amb les mesures que s'han pres,
no ha quedat l'estat del benestar?

Aquest sanitari està que trina
per les retallades que li han fet.
Si no s'arreglen les coses
passarà de ser metge a pacient.

SEGONA ESCENA

Aquest xiquet està perplex
de mirar la societat actual.
Si pensa amb el seu futur,
ja no el pot veure més mal.

Estant la cosa com està,
Ni- Ni pensa que es farà.
Ni es plantejarà estudiar
Ni tampoc en treballar.

Perquè dins ja no cap més gent
la porta de l' INEM tancada està.
Caldrà fer un altre edifici
per als parats que encara vindran.

Els dimonis estan contents,
en veure que per a molta gent,
l'atur s'ha convertit en un infern
que molts pocs poden eixir d'ell.

La jubilació la iaia cobrava
per poder passar el mes,
i encara podia estalviar
per comprar-los regals als néts.

Ara la cosa ha canviat.
Els diners ja no són per a ella.
Són per a menjar els fills
que s'han quedat sense feina.

TERCERA ESCENA

La Merkel és qui fa moure
la maquinària de tota Europa.
Esta dona és qui porta el tren
i tots anem per on vol ella.

A ella li demanen ajuda
aquestos dos Caps d'Estat,
amb les mans en les butxaques
esperen el que encara no ha arribat.

Moltes reunions i cimeres
es fan al cap de l'any.
Ja veurem quan és el dia
en què porten quelcom endavant.

QUARTA ESCENA

Aquesta xiqueta vol representar
el desig que té tanta gent.
El de poder viure com abans
i de la crisi mai tornar a saber res.

Com si d'un bar es tractara,
els bankers oferixen les seues "tapes"
Pisos i xalets de diferents tipus,
tots ells amb grans ofertes.

Els bancs d'ara s'han convertit
en les immobiliàries més grans.
Vivendes que la gent no ha pogut pagar
i que ells, amb la seua llei, s'han quedat.

Amb gran alegria es casaren
sense saber el que els esperava
Per a poder pagar la hipoteca
només mengen sardines en llanda.

LEMA:
A PERIACRISI

Matrimonis Fallers

Josep Alcácer i Encarna Oliver	Josep Manel Contreras i Marisa Gardel
Josep Aleixandre i Desemparats Oliver	Antoni Contreras i Gertrudis Marco
Xavier Álvarez i Isabel Lujan	Rubén Corell i Elena Escrivá
Andreu Andrés i Maria Peiró	Angel Crespo i Cristina Gimenez
Josep Barbera i Begonya Balaguer	Manel De la Cruz i Immaculada Marco
Joan Barea i Marta Andrés	Rafel Desco i Clara Espiago
Vicent Josep Belenguer i Maria Victòria Fuentes	Josep Miquel Durá i Victòria Martínez
Francesc Bellver i Margarita Garcera	Josep Escrivá i Encarna Leal
Francesc Josep Bellver i M. Begonya Alonso	Josep Lluís Escrivá i Maria Marco
Adolf Cambra i Immaculada Sanz	Joan Espinosa i Sònia Maria Gil
Ramon Carrión i Carme Torrent	Joan Espinosa i Carme Aguilar
Antoni Cerezo i Sonia Navarro	Ramon Espinosa i Teresa Molina
Joan Carles Coll i Marian Espinosa	Pasqual García i Anna (Aroma) Romero
Josep Antoni Coll i Carme Devesa	Carles Gardel i M. Lluïsa Gómez
Joan Batiste Coll i Amèlia Montoya	Miquel Gil i Teresa Peiró
Xesco Comendador i Araceli Martínez	Josep Ramon Gimeno i Omaira Galindo
Xavier Comes i Mercé Fayos	Rafel Gozálviz i Dolors Aguilar
Carles Compte i M. Josep Marco	Josep Manel Ibáñez i Empar Marco
Salvador Contreras i Ruth Bardisa	Ferran Iranzo i M. Empar Romero
	Ignasi Juan i Eva Santafé

Deu

Haver

Saldo

Amadeu Llorens i Immaculada De la Cruz

Ignasi Marco i Elisa Valero

Lluís Marco i Rosa Hernández

Joan Marco i Pepa Valles

Josep Marco i Concepció Andrés

Josep M. Marco i M. Àngels Badia

Ivan Mari i Sara Gimenez

Francesc Martínez i Rosa Grau

Enric Martínez i Araceli Portero

Bru Martínez i Marta Castera

Marco Mazzone i Carme Comendador

Xavier Mesa i Mabel Bellver

Josep Lluís Mira i Anna Sirvent

Josep Miralles i Fina Gonzalez

Ismael Molina i Maruja Gimeno

Josep Ramon Montesinos i Maria Pilar Simon

Francesc Nieto i Maria Antonia Raja

Francesc Peñálver i Carme Martínez

Miquel Pérez i Elena Gardel

Joaquim Prat i M. Eugènia Herrero

Ignasi Raja i Cristina Baca

Joan Carles Raja i Isabel Romero

Josep Reinal i Betlem Valero

Pau Requena i Xelo Herrero

Lluís Roig i Empar Coll

Daniel Romero i Josepa Cabedo

Vicent Rubio i Concepció Cervera

Ximo Ruix i Xelo Puertes

Manel Sánchez i M. Àngels Molina

Antoni Sánchez i Mònica Palacios

Wenceslau Sánchez i M. Carme López

Ignasi Timón i Núrja Cabanes

Josep Torrent i M. Àngels Desco

Antoni Valero i Genoveva Marco

Eveli Valladolid i Alícia Tolosa

Meritxell Llorens i Cruz

En la sang portes, Meritxell, la nostra falla,
Doncs en la teua família sempre s'ha viscut,
Començant per ta mare i acabant amb ta iaia,
L'ambient més festiu i faller que s'ha conegut.

Ara tu eres l'hereva d'eixa tradició fallera,
La continuïtat que tota família espera,
I que de segur tots els actes
Els portaràs a terme amb gran solera.

Perquè tens el do de la tendresa,
De la responsabilitat i la prudència.
Perquè exerciràs el teu càrrec
Amb la més exquisida elegància.

Sí, Meritxell, el teu càrrec,
Potser el més important de tots,
Puix eres la Fallereta Major
De tota la teua comissió.

Però tu tranquil·la, no et poses nerviosa,
Puix el suport i l'afecte que rebràs,
No sols la teua família te'l donarà,
Sinó que de tota la comissió el tindràs.

Tasca teua és representar la nostra falla,
Però no has d'oblidar una gran cosa:
Les falles són i estan per a gaudir-les,
Al casal, al parador i al carrer.
Per això disfruta d'elles com mai ho has fet.

José Mª Ramón Beltrán

Deu

Haver

Saldo

Comissió Femenina Infantil

Fallera Major: Meritxel Llorens i De la Cruz

Fallera Major eixint: Paula Sánchez i Molina

Cort d'Honor

Carolina Aleixandre i Díaz-Toledo
Martina Álvarez i Lujan
Alexandra Barberá i Balaguer
Andrea Barea i Andrés
Marta Barea i Andrés
Aroa Barrera i Giménez
Paula Cerezo i Navarro
Elena Carrasco i Miralles
Ines Colom i Lopez
Carme Compte i Marco
Maria Compte i Marco
M. Lluïsa Contreras i Gardel
Blanca Corell i Escrivá
Glòria Corell i Escrivá
Natalia Crespo i Giménez
Clàudia Durá i Martínez
Noa Gimeno i Chisvert
Carme Siomara Gimeno i Galindo
Daniela Herrero i Alcalde
Natalia Herrero i Alcalde
Empar Ibáñez i Marco
Marina Iranzo i Romero
Marta Juan i Santafé
Malena Llorens i De la Cruz
Andrea Mesa i Bellver
Sara Moreno i González
Mª Isabel Pérez i Gardel
Paula Planells i Murcia
Paola Prat i Herrero
Beatriu Raja i Baca
Llúcia Reinal i Valero
Laura Roger i Pallas
Marta Roig i Coll
Llúcia Romero i Martí
Paula Romero i Martí
Rocío San Lorenzo i Escrivá
Yanira Sanchez i Palacios
Yulema Sanchez i Palacios
Manuela Zorio i Muñoz

Lema: Un dia de festa a L'Eliana

Si hi ha alguna cosa que agrada més els xiquets és que sa mare li diga “Vinga, alça’t ja o faràs tard a l’escola. Demà ja t’alçaràs quan vulgues perquè és festa”. “Demà festa? Ai què bé!”.

Sí, qualsevol xiquet reviscola en escoltar la paraula “Festa”, i no és per a menys. Saben que eixe dia és especial, que s’alçaran a l’hora que voldran, que se n’aniran a jugar amb els seus amiguets i que perdran la noció del temps. Tot el dia dedicats al que ells vulguen fer, sense haver de matinejar per anar a l’escola i sense estar pendents de les classes extraescolars, tant de moda hui en dia. I no cal dir l’alegria que prenen quan no és només un dia, sinó que en són varis. Ací sí que ja es tornen bojós. Saben que tenen per davant un munt de temps per a gaudir i sembla que això de tornar a l’escola no arribarà mai.

Doncs bé, la Falleta d’enguany la volem dedicar a eixe temps de diversió i d’il·lusió que té per als xiquets un dia de festa i tot el que la festa porta darrere d’ella: actes d’animació, la fira, competicions i tot allò que fa que els menuts disfruten el més possible d’un dia sense escola.

A L'Eliana tenim, apart de les comunes a tots els municipis de la Comunitat com són la Pasqua i Nadal, la festa de Sant Antoni del porquet, les Falles i com no les Festes Patronals. Totes elles diferents, però amb quelcom en comú, que totes tenen la finalitat de fer gaudir la gent i, com no, els xiquets, amb actes dedicats exclusivament a ells.

Al cos central es trobem amb un gran pallasso, símbol d’alegria i festa amb els seus braços oberts, com convidant a tota la xicalla a participar d’eixe món màgic que els fa gaudir a tots. Aquest pallasso està damunt d’unes caixes de regals humanitzades, puix els regals tenen una cosa molt especial: són senyal d’il·lusió i d’estima.

PRIMERA ESCENA

A la primera escena tenim uns ossos de peluix que miren embadalits les caixes de regals, imaginant el que puga haver dins d’elles.

SEGONA ESCENA

Esta escena està dedicada al món del circ. Uns xiquets esperant l’hora en què comence un dels espectacles que més els emociona i que els transporta a un altre món.

TERCERA ESCENA

Altres xiquets estan esperant que comencen les Festes Patronals de la Mare de Déu del Carme, que preparen els clavaris del poble.

QUARTA ESCENA

A la quarta escena tenim una nòria com a representant de la fira d’atraccions, on tots els xiquets desitgen anar i pujar a totes les atraccions. Cosa que als pares no els fa molta gràcia pels diners que es gasten una vegada estan allí.

Versets de la falla infantil

COS CENTRAL

Un gran pallasso,
amb els braços de bat a bat
convida a la festa
als xiquets de la localitat.

Símbol de divertiment
és el màxim exponent
de que de passar-ho bé
ja ha arribat el moment.

La seua cara ho expressa tot:
il·lusió, color, fantasia...
Amb eixe gran somriure
a tots contagia d'alegria.

Qualsevol sap identificar,
en veure un pallasso,
que la festa esperada
ja acaba de començar.

PRIMERA ESCENA

Mirant els regals estan
aquests ossets de peluix,
puix saben que en obrir-los
ben contents els ficaran.

Un encant especial
tenen tots els regals:
El d'imaginar-nos
què és el que guardaran.

Importància tenen els regals,
ja no pel que hi ha dins d'ells,
sinó més bé pel qui ens els fa.

SEGONA ESCENA

Del món del circ
què podem dir?
Tan sols una cosa,
que ens fa molt gaudir.

Fent una gran cua estan
estos xiquets per entrar.
L'espera és molt tensa
puix la funció prompte començarà.

Amb expectació esperen
el que dins veuran.
De l'espectacle gaudiran,
mentres els pares descansaran.

TERCERA ESCENA

De les festes més importants,
tenim les Patronals.
A la Verge del Carme i al Crist
dedicades estan.

Homens del poble, els clavaris,
preparen estes dos festes,
desitjant que a tothom els agrade,
després de l'esforç per a fer-les.

També els xiquets esperen
estes festes amb il·lusió.
Doncs saben que algun dia
ells les prepararan amb emoció.

QUARTA ESCENA

La nòria amb cara de cansada
de donar voltes no ha parat,
però espera resignada
que prompte tot s'haja acabat.

Res saben de cansament
els xiquets de la població,
i esperen pujar a la nòria
amb barreja de por i emoció.

Divertint-se i rient
tots els xiquets estan.
Els pares molt bé saben
que la fira té este encant.

Deu

Haver

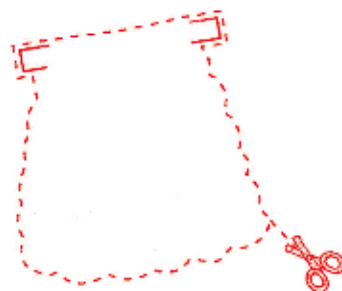
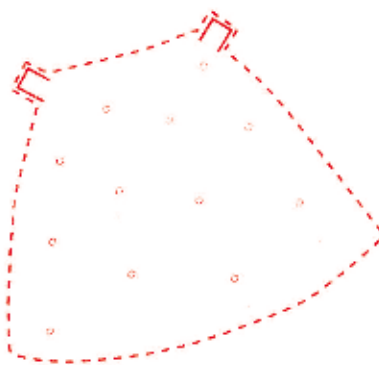
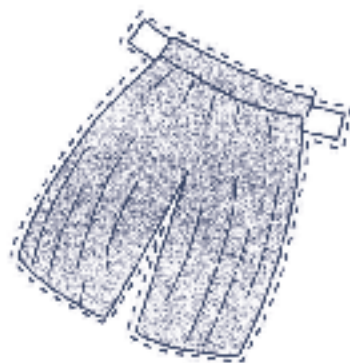
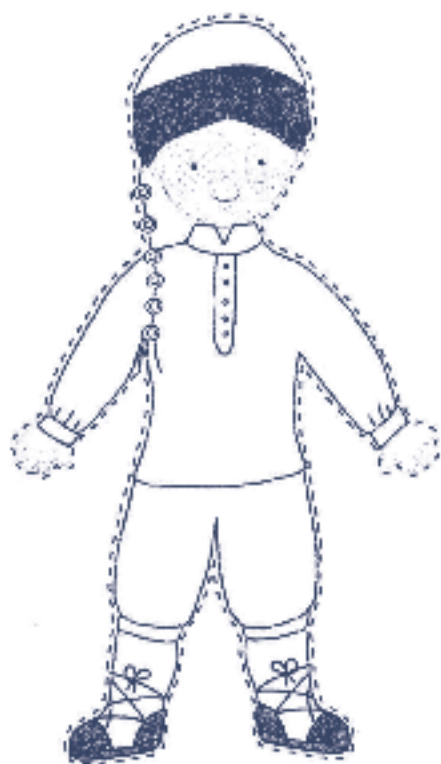
Saldo

Jocs fallers

RETALLABLES FALLERS

Ací tens dos fallerets com tu a punt de vestir-se per al passacarrers. Pinta'ls al teu gust, retalla'ls i, a jugar!

EL VESTUARI FALLER

Els trages de faller i de fallera són de les coses més estimades per a cadascun de nosaltres. Fins a arribar al dia d'avui en el que els vestirem amb orgull, han recorregut una llarga, llarga història, tanta, que alguns venen del segle XVIII i mireu que bé s'han conservat per a nosaltres! Però per a que continuen perdurant en el temps, cal que nosaltres també sapiguem quines parts els componen i com es diuen. Et proposem un joc: a veure si eres capaç de, a partir dels noms de la vestimenta fallera que te donem, col·locar el correcte a cada peça de roba. Va, vinga, pots demanar una ajudeta als majors!

XIC: Brussa, xupetí, saragüells, faixa, espardenyes, calces, còfia, manta morellana.

XICA: Pinta, agulles, arracades, calces, sinagües, sabates, falda, davantal, manteleta, justillo.

Sopa de lletres

SOPA DE LLETRES: “ANEM AL CIRC”

Si tens paciència i busques entre totes estes lletres, de segur trobaràs 8 paraules del món del circ.

A	C	R	O	B	A	T	A	C	O	V	L	A	F	R	A	S	A	O	U
E	M	E	E	S	P	A	U	A	N	Q	T	E	O	R	M	N	A	S	G
R	E	O	L	P	O	L	S	C	C	V	A	A	F	O	R	Ç	U	T	U
E	M	E	L	S	P	G	U	A	N	Q	T	E	O	R	M	N	A	R	G
R	E	O	E	P	O	P	S	C	C	V	A	A	F	R	A	S	A	A	U
E	M	A	T	S	P	A	U	A	N	Q	Q	E	O	R	M	N	A	P	G
R	E	O	B	P	O	L	S	C	C	V	U	A	F	R	A	S	A	E	U
E	M	A	G	S	P	L	U	A	N	Q	I	E	O	R	M	N	A	Z	G
R	E	O	B	P	O	A	S	C	C	V	L	A	F	R	A	S	A	I	U
E	M	E	T	S	P	S	M	I	V	L	L	E	O	R	M	N	A	S	G
R	E	O	B	P	O	S	S	C	A	V	A	L	L	R	A	S	A	T	U
E	M	E	T	S	P	O	U	A	N	Q	T	E	O	R	M	N	A	A	G

solució: acrobata - taquilla - pallasso - trapezista - mag - cavall - lleó - forçut

Oscar Espinosa i Gil

President Infantil de la falla Josep Antoni-Puríssima i Major

Hola, falleretes i fallerets! Des d'estes línies tinc l'oportunitat de dirigir-me a tots vosaltres per a dir-vos que no hi ha res millor com ser faller d'esta Falla.

Enguany estic molt content i orgullós de ser el màxim representant de la comissió infantil, de la qual sóc president.

Des d'este càrrec voldria animar-vos a tots a que participeu en tots els actes fallers que s'organitzen per la nostra comissió.

Espere que junt a la meua fallereta Meritxell, el president Manolo i, per suposat, amb la Fallera Major, que com sabeu és la meua mare Sonia, passem tots junts unes festes inoblidables.

Xiquets i xiquetes, ànim i a gaudir de les nostres festes.

ÓSCAR ESPINOSA I GIL
President infantil 2013

Comissió Masculina Infantil

President: Óscar Espinosa i Gil

Vicepresident 1º: Daniel De la Cruz i Marco

Vicepresident 2º: Miquel Comes i Fayos

Secretari: Jaume Aleixandre i Lucas

Contaor: Miquel Perez y Gardel

Tresorer: Ramon Gimeno i Collado

Vocals

David Aleixandre i Díaz-Toledo

Diego Aleixandre i Lucas

Alexandre Cerezo i Navarro

Guillem Cerezo i Navarro

Alexandre Coll i Devesa

Carles Coll i Espinosa

Ignasi Coll i Navarro

Daniel Colom i Lopez

Alexandre Comendador i Martínez

Enric Crespo i Giménez

Jordi Xavier Gomez i Julian

Hug Gonzalez i Jimenez

Alex Herrero i Alcalde

Ferran Iranzo i Romero

Ignasi Juan i Santafé

Jordi Luque i Badia

Ignasi Marco i Valero

Hug Martínez i Castera

Jordi Montesinos i Simon

Josep Reinal i Valero

Gabriel Roig i Coll

Itzan Talavera i Chisvert

Lluís Talavera i Chisvert

El pardalet, el periquito i el foc

Com sabeu molt bé, el foc és el centre de la nostra festa, les falles. Foc necessitem per encendre els cohets que resonen a les places i als carrers des del matí a la nit. De foc, fum i color són també les mascletàs i els castells que omplien els dies de festa el nostre cel. I només per a que el foc se les menge que fem els ninots de les nostres falles cada any.

Per això hem buscat un conte que parlara de com de poderós i fort és eixe foc que tant ens agrada. Aquest és un conte divertit i molt liat on dos molt bons amics, el pardalet i el periquito, busquen i busquen per trobar quin és l'element més fort del món i després de buscar i discutir, de discutir i buscar, que ambdós eren molt cabudets (un més que l'altre, ja veureu!) ho troben. I tant que ho troben! Llegiu, llegiu i ho sabreu!

Allò era que no era un pardalet xicotet i ben primet, però molt, molt espavilat, que un dia d'hiver va decidir anar a patinar sobre els vassals gelats del parc. El pardalet, que a més d'espavilat era molt agosarat, va voler fer una acrobacia en l'aire però amb tan mala sort que va caure i es va trencar la poteta.

— Ai, quin mal m'he fet a la poteta! —deia entre gemecs.

Aquest pardalet tenia un gran amic: el periquito. Però el periquito tenia un gran problema i és que era un poc resabudet. De vegades hi ha periquitos així de llestos que se creuen que ho saben tot i se fan molt, molt llandosos, que no hi ha qui els suporti! Igual si penseu coneixeu a algú així. Aquest periquito era un d'aquests i sempre volia tindre raó i dir l'última paraula.

Malgrat això, els dos amics s'estimaven moltíssim i quan el periquito va escoltar els plors del seu amic el pardalet, hi va anar volant, volant a veure què li passava.

— He relliscat al vassal gelat! —va dir el pardalet al periquito— i imagina't com n'és de fort el gel, que m'ha trencat la poteta!

— Vaja que ho és, de fort, el gel —li va dir el periquito— però encara és més fort el sol perquè el sol, amb la seua escalfor, fon el gel.

— Tens raó —va dir el pardalet—. El sol sí que és fort, perquè fon el gel que m'ha trencat la poteta.

Però el periquito, que ja hem dit que sempre volia parlar l'últim, va pensar que encara hi havia algú més fort que el sol i per això va dir:

— Perdona pardalet però més fort que el sol és el núvol, perquè el pot tapar.

— Molt cert —va dir el pardalet—. El núvol sí que és fort, perquè tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta.

Però, estant allí el periquito, la cosa no podia ser tan fàcil i per a d'ell, evidentment, el núvol no era el més fort:

— M'hauràs de perdonar amic meu però més fort que el núvol és el vent que d'una bona bufada se'l pot endur tot volant —va dir.

I el pardalet va haver de reconèixer que el periquito n'era molt pesans però deia la veritat i va dir:

— Tens raó periquito; el vent sí que és fort perquè s'endú lluny el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta.

El periquito, que en lloc d'estar satisfet va arrufar el bec com si alguna cosa fera pudor, va dir impacient que allò tampoc no era del tot cert.

— Si, si, però més fort que el vent és la paret, perquè l'atura.

I el pobre i ferit pardalet no el va poder contradir tampoc.

— Tens raó, periquito. La paret sí que és forta, per-

què atura el vent, que s'endú el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta.

El periquito va fer cara de resabut i digué:

— Ja, ja però més forta que la paret és l'aigua perquè l'aigua pot travessar la paret.

I el pardalet, més fart ja que endolorit, va assentir dient:

— Que si, que si que l'aigua sí que és forta, perquè travessa la paret, que atura el vent, que s'endú el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta!

Però el periquito no estava gens convençut i pensava que hi havia algú encara més fort que l'aigua. I per això va dir:

— Més fort que l'aigua és el bou, perquè se la beu tota i no deixa gota.

I el pobre pardalet, com sempre, va alçar els muscles de les aletes perquè no s'hi va poder oposar.

— Tu sí que saps periquito. El bou sí que és fort, perquè es beu l'aigua, que travessa la paret, que atura el vent, que s'endú el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta.

— Però has pensat pardalet que la corda encara és més forta que el bou? Digué incansable el periquito. La corda es lliga el bou!

— És ben cert –va dir el pardalet que tenia paciència per donar i regalar–. La corda sí que és forta, perquè lliga el bou, que es beu l'aigua, que travessa la paret, que atura el vent, que s'endú el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta.

I quan semblava que ja havien trobat qui era el més fort de tots, el periquito va dir:

— Em sembla que més forta que la corda és la tanca perquè la subjecta.

I al pardalet –que ja ni s'enrecordava de perquè li feia mal la poteta de tant de mareig que li féia escoltar el seu amic– no li va quedar més remei que dir:

— És veritat. La tanca sí que és forta, perquè subjecta la corda, que lliga el bou, que es beu l'aigua, que travessa la paret, que atura el vent, que s'endú el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat la poteta.

I amb això, el pardalet pensava que ja no hi hauria ningú ni res més fort que la tanca, però el periquito que, recordem-ho, era més savi que ningú, va dir:

— Ara ho sé: més fort que la tanca és el foc, que la pot cremar.

I el pardalet, ja a punt de pegar a fugir, amb la poteta trencada i tot, digué:

— Sens dubte amic, sens dubte. El foc sí que és el més fort perquè crema la tanca, que subjecta la corda, que lliga el bou, que es beu l'aigua, que travessa la paret, que atura el vent, que s'endú el núvol, que tapa el sol, que fon el gel que m'ha trencat esta pobra poteta!

I després d'aquestes, va preguntar amb temor al periquito:

— Estàs cert, però cert, cert que no hi ha ningú més fort que el foc?

El periquito va dir que no. Que més fort que el foc no se li acudia qui hi podia haver.

— Doncs ara que ja hem trobat qui és el més fort, per què no cridem a un metge? És que m'he trencat la poteta, i em fa mal!

I dit i fet. Van cridar l'hospital perquè enviaren una ambulància per al pobre pardalet.

— Segur que arriba de seguida –va dir el pardalet optimista–. Les ambulàncies van molt de pressa.

I el periquito va contestar:

— Més de pressa que l'ambulància van els cotxes de fórmula ú...

Sort que l'ambulància va arribar al cap d'un instant perquè el pobre pardalet no hauria pogut suportar que el periquito tornara a començar amb allò de qui és més que l'altre!

El pardalet va pujar a l'ambulància com va poder i el periquito li va preguntar:

— Vols que t'acompanye?

— Sí –va respondre el pardalet–. Però només si calles!

I de segur que no s'ho creureu, però per una vegada i tal i com el pardalet l'hi havia demanat, durant tot el camí el periquito no va dir ni pruna!

I conte contat, aquest conte, ja s'acabat.

Deu

Haver

Saldo

Liquets de Bolquers

Claudia Contreras Bardisa

Juan Colom López

David Balaguer Figuerola

Itzán Marí Giménez

Yolel Sánchez Palacios

Pau Aleixandre Gozálviz

*Les Falles,
motor
econòmic*

Deu

Haver

Saldo

Pròleg

Paula Carrión

«Cooperar, ajudar a altres, que governe l'equitat són motivacions bàsiques que es troben de manera global i ancora des biològicament en l'ésser humà. Aquest model apareix al llarg de totes les cultures.»

Joachim Bauer

LES FALLES DEL BÉ COMÚ

“Estem davant una Espanya trèmula i de rumb torçat amb una classe política que ha perdut la brúixola d'un país que, de no remeiar, caurà pel precipici [...] Una Espanya en què grapats de miliards d'euros anaven i venien, on endeutar-se semblava a que et toqués la loteria. I tots ens endeutem, famílies, empreses, Estat, comunitats autònomes”. Així s'inicia el llibre *España se escribe con E de Endeudamiento*, un relat esglaiador però no menys fidel de l'Espanya dels últims anys. Una Espanya, i amb ella la nostra Comunitat Valenciana, que, diuen, ha viscut per sobre de les seves possibilitats. Que ha gastat més del que ha tingut i que ara es troba amb una crisi que, però, sembla sorprendre'ns.

Les Falles, institució cultural, social i econòmica de relativa rellevància dins de la província de València, no anaven a ser menys. Si bé les institucions falleres com a tal no semblen haver fet ús de l'endeutament galopant a què fa referència l'economista José María Gay de Liébana al llibre abans esmentat, sí han estat colpejades amb vilesa per la força de la crisi.

TANCAT PER REFORMES

“Nou Campanar es queda sense falla en tancar Julio Monterrubio”. “La crisi tanca el taller de l'artista faller López Albert”. “El Ministeri d'Hisenda no rebaixarà l'Iva al gremi faller”. “Els artistes fallers busquen treballs en altres festes per superar la crisi”.

Totes i cadascuna de les frases que apareixen en el paràgraf anterior han aparegut durant els últims quatre anys en mitjans de comunicació que es difonen a la Comunitat Valenciana. Un model sencer de negoci sembla que comença a trontollar davant els signes d'una crisi que lluny de desaparèixer cada vegada s'intensifica amb més força.

Les falles, motor econòmic d'una comunitat com la valenciana, mostren així un esgotament degut tant a factors interns com externs. Els externs tots els

sabem. Una crisi d'hipoteques supremes que ningú no coneixia l'estiu del 2007 ha deixat nus als països occidentals, i en calçotets cadascú ha mostrat les seves fortaleses o debilitats. En el nostre cas hem mostrat debilitats, moltes, i això s'ha fet palès en qualsevol sector econòmic d'aquest país. Les falles no serien menys. Els interns, més discutibles i difícils de mesurar, parlen de renovació d'una festa amb certs símptomes d'esgotament, pel que fa a model, estructures i visió de futur.

Però tornem als amargs titulars que encapçalen aquesta pàgina. Si el lector s'atura s'adonarà que només fa referència a un ofici dins del gremi faller: el dels artistes creadors dels monuments que li donen nom a la festa. Dins de l'univers faller, bé sabem que hi ha molts més: pirotècnics, cosidors, bandes de música...

Cada un d'aquests oficis han aportat (i ho segueixen fent) una quantitat important (no hi ha xifres oficials sobre com contribueix el món de les falles) al Producte Interior Brut de la nostra comunitat. Per això, l'encertat títol d'aquest llibre. Les falles com a motor econòmic del nostre entorn.

MOTOR ECONÒMIC

Les falles, tot i la baixada d'ingressos patida en aquests darrers anys, aporten en termes monetaris una gran riquesa a la comunitat. Riquesa que ens hem acostumat a mesurar en termes econòmics. Malgrat l'important valor que té una festa com la fallera en la ciutat de València i voltants són pocs els estudis que en parlen. El més important el va fer ara fa cinc anys la Inter agrupació de Falles.

Segons el mateix estudi el col·lectiu faller, que a València representa aproximadament un 10% de la població, genera un important moviment econòmic que beneficia directament o indirecta a milers de persones. Es transforma així una activitat altruista en un motor de l'economia d'una àrea o de determinats sectors professionals, segons el rotatiu valencià Levante EMV.

Foto de Visentico Sento.

En concret les festes del 2008 (quan es va fer l'estudi) van tenir una repercussió de més de 750 milions d'euros per a la ciutat de València, i 7.580 llocs de treball. Unes quantitats que tripliquen la quantitat estimada en l'informe de l'any 2000. Mentre la partida d'hostaleria ha augmentat la seva importància (del 53 al 73% del còmput total), altres més relacionades directament amb l'activitat fallera l'han reduïda. Sense anar més lluny, els pagaments de monuments fallers han passat de ser el 3,1% del total el 2000 a convertir-se en el 1,6% (11,3 milions d'euros) el 2008. També s'acusa un descens en la pirotècnia i de la loteria que venen les falles, un dels tradicionals ingressos de les comissions, que passa de ser un 10,1% al 3,3%. Ara bé, sí que augmenta la despesa relativa a orquestres, discoteques mòbils i espectacles similars, explica l'estudi.

Vistes aquestes xifres podem arribar a entendre les paraules de certs dirigents i economistes com Rosa Yagüe, professora d'economia aplicada de la Universitat de València, que, en el transcurs d'unes jornades falleres celebrades el passat mes de desembre, va proposar que es creara un club de producte turístic basat en la cooperació entre l'administració pública i els sectors implicats, ja que "les Falles poden ser un reclam turístic magnífic". En un moment

de crisi econòmica, "les Falles poden ajudar a superar esta situació adversa, encara que els fallers hauran d'establir, amb tots els sectors implicats, amb quines contraprestacions es fa i donant opció perquè el turista puga participar també en la festa".

REPENSAR EL MODEL

Si bé és cert que orientar el producte faller perquè el turisme puga participar més d'ell pot ajudar a que el sector evite les estretones actuals, no cal oblidar que repensar la forma en què es treballa en l'actualitat pot donar més sortides als oficis tradicionals vinculats tradicionalment a les falles.

En aquest sentit ja hi ha gent que està treballant. Prova d'això són casos com Rafael Català, que s'orienta a altres actes festius o diferents artistes fallers, que treballen més enllà dels límits que marca la província.

I és que s'ha de repensar. Repensar cap a on el sector es dirigeix en els seus oficis per a ampliar el camp de benefici, repensar fins i tot el model econòmic que les mou. Repensar el soroll i la contaminació que es genera per dirigir-nos cap a unes falles més sostenibles i amb una mirada més al futur. I repensar, sobretot, els valors que mouen les falles actualment perquè, parafrasejant alguns dels nostres polítics, "hem viscut per damunt de les nostres possibilitats". En tots els sentits. Perquè no cal tants diners, tant soroll, tantes escombraries, tanta arrogància mentre que sí és necessari allò del 'back to basics', tornar als valors de comunitat, pertinença, cooperació i allò de la germanor dels que van crear les primeres falles.

FER MÉS AMB MENYS

¿Sortim ara d'una espiral de creixement insostenible? ¿Hi ha hagut una bombolla fallera? ¿Es pot fer més amb menys? ¿És possible seguir fent les falles de sempre sense danyar el medi ambient?

Les falles, aquesta mena de xarxa associativa a mig camí entre la família i el veïnat com bé diu Gil Manuel Hernández en el seu article que plasma en aquest llibre, han de tornar a posar de manifest els seus valors més intrínsecs per demostrar que no són un producte comercial únicament. Un clar exemple d'això és el Treball voluntari o Festiu, Els treballs fets de manera altruista per fallers i falleres que utilitzen les seues habilitats laborals per a posar-les al servei de la festa.

Deu Haver Saldo

Aquesta cooperació, ara tan poc de moda, ha estat i és un valor fonamental dels éssers humans que s’ha vist reflectit en les falles. Ara sembla que s’ha perdut. I atribueixen el problema a l’economia capitalista:

“Curiosament, encara que els valors haurien de ser l’orientació essencial, les guies de la nostra vida, en l’economia d’avui en dia prevalen valors completament diferents als valors vàlids en les nostres relacions personals diàries.

En les nostres relacions diàries o d’amistat ens va bé quan posem en pràctica valors com ara la confiança, la sinceritat, l’estima, el respecte, escoltar els altres, l’empatia, la cooperació, l’ajuda mútua i la voluntat de compartir. L’economia de lliure mercat es basa en un sistema amb normes que potencien la recerca de beneficis i la competència.

Aquestes pautes incentiven l’egoisme, la cobdícia, l’avarícia, l’enveja, la manca de consideració i de responsabilitat. Aquesta contradicció no és només un error estètic en un món complex o multivalent, sinó una catàstrofe cultural, ens divideix en el fons, com a individus i com a societat. ”

Amb aquestes paraules defineix l’activista Christian Felber, en el seu llibre *La economia del bien común* la incongruència del sistema actual. Des de les falles, hem de mostrar que no és aquest el nostre cas i fer veure que si les falles han estat un excés, com sembla que així ha estat en els últims anys (amb projectes milionaris propis d’una bombolla con un monument de 900.000 euros), canviarem el xip, tal com ens recorda Manolo Jardí en el seu article. Els fallers, ja que els valors a què fa referència l’activista Felber no han canviat, és un col·lectiu capacitat per fer-ho. Per això Ara més que mai, toquen falles

Postdata:

Aquest pròleg, com la resta del llibre, va néixer amb la intenció de parlar de les falles com el motor econòmic de la regió de València. Demanem disculpes: La crisi ens ha canviat el guió.

Com a tots.

Foto de Visentico Sento.

Foto de Visentico Sento.

Saldo *Haver* *Deu*

Les falles molt més que una festa

Jesús J. Català Gorgues

Universitat CEU Cardenal Herrera de València

Gil Manuel Hernández i Martí

Universitat de València - Associació d'Estudis Fallers

Un dels trets principals de la festa moderna, en un context marcat per la globalització, és la seua contribució a la reactivació de les identitats locals, fenomen que té lloc mitjançant l'articulació del conjunt d'actes rituals i el funcionament d'una complexa xarxa d'associacions festives. Estes es diferencien de la resta d'associacions voluntàries per la conjunció d'una sèrie de trets que els atorguen un caràcter particular: es tracta d'associacions populars i d'origen tradicional, tot i que de factura moderna, que són alhora llocs de distracció, gaudi i diversió, orientades cap a la celebració emotiva d'una festa, religiosa o civil. En estes s'arriba a una vivència intensa i sacra de la identitat local, amb un acusat component de rememoració i reactualització simbòlica del passat local.

Les associacions festives estan marcades per un elevat grau de participació dels individus, que pertanyen als nivells socials més diversos. Es tracta d'agrupacions on predomina la integració interclassista dels afiliats i l'apel·lació a una causa comuna de caràcter identitari. En el seu si, els contactes són directes i recurrents, i la familiaritat i confiança sol presidir el tracte entre els socis.

La celebració de la festa en la majoria de les ciutats i els pobles valencians comporta una articulació del subjecte social a través d'agrupacions de sociabilitat específicament festiva, l'objectiu preferencial de les quals és participar en la festa mitjançant la pràctica lúdica i ritual de la convivència, la comensalia, les deambulacions simbòliques i la donació altruista, entre altres pràctiques. Les associacions festives s'integren, igualment, en l'estructura urbana històrica de les seues respectives localitats, la dimensió patrimonial cultural de les quals acaba sent redimensionada per mitjà de les celebracions rituals de la festa.

La festa de les Falles, que apareix documentada a València cap a mitjans del segle XVIII, és organitzada, en els seus orígens, per improvisades comissions formades esporàdicament per veïns de places i carrers. Sense quasi continuïtat, escassa formalització i amb un territori difús, la comissió fallera

primitiva es va transformant en els primers decennis del segle XX, coincidint amb l'arribada de les Falles a l'estatus de festa major, en una associació permanent, amb seu social fixa (el casal), activitats regulars i un territori delimitat oficialment, com és la demarcació.

Des dels anys seixanta, la comissió fallera contemporània es convertix en una entitat veïnal important, nucli permanent d'activitat social, econòmica i cultural i senyal d'identitat de la barriada corresponent. A partir dels anys noranta, la necessitat de gaudir de subvencions institucionals, fa que les comissions entren a formar part del registre valencià d'associacions culturals. Des de l'any 1939, una supraentitat organitzadora dependent de l'Ajuntament, la Junta Central Fallera, coordina, orienta i regix, mitjançant un reglament faller, l'activitat fallera de les comissions, que a partir dels anys seixanta queden enquadrades en sectors fallers que agrupen, mitjançant criteris d'agrupació de barris contigus, desenes de comissions, a efectes de racionalitzar-ne administrativament el funcionament. Paral·lelament, a mitjans dels anys setanta, les comissions falleres comencen a formar agrupacions de falles des de la base, i no des de l'Ajuntament, per coordinar els seus festejos, estretir lligams de germanat i buscar ajudes econòmiques entre el comerç. En els noranta, les agrupacions formen una gran Interagrupació de Falles. També a mitjans

dels anys noranta, apareixen les federacions de comissions de falla, que segueixen un criteri d'interés en un objectiu comú (així, hi ha federacions de falles de la secció especial, de la secció primera, d'enginy i gràcia o de loteria contra reembossament). Les mateixes tendències observades a València es detecten als pobles i les viles que també celebren les Falles, especialment en grans poblacions com ara Alzira, Torrent, Gandia, Xàtiva, Sagunt o Borriana, entre d'altres.

En les Falles s'observà, a més, durant tota la segona meitat del segle xx, un continu creixement del nombre de comissions, passant-se a València de 35 comissions censades en 1940 a les 269 de 1975, i d'estes a les 382 actuals. Simultàniament, l'expansió fallera per les comarques és tan gran que les més de 420 comissions actuals superen en nombre les del cap i casal. En conjunt, les comissions de la capital comptabilitzen prop de 100.000 persones i unes tantes altres a les comarques, fet que genera una gran massa de fallers i falleres articulada en una vasta xarxa de comissions falleres i juntes locals, cadascuna de les qual té al voltant la seua demarcació, els seus símbols identitaris i una intensa sociabilitat que va més enllà d'allò estrictament festiu, ja que expressa un valencianisme temperamental acusadament emocional i molt vinculat a llaços familiars i d'amistat.

Paral·lelament al seu creixement i consolidació, les comissions falleres de la ciutat de València han anat incrementant les seues activitats, que s'estenen al llarg de tot el cicle anual i que, a més de donar lloc a una vida cultural i social al si de cada barri, generen un moviment econòmic molt important, atesos els diversos sectors que depenen de la festa fallera. De fet, si en les societats occidentals modernes es parla de la rellevància de l'anomenada societat civil —entramat associatiu ciutadà— ben bé podem observar que la xarxa més ferma, consolidada i potent de la societat civil del cap i casal és la xarxa de comissions falleres, tant pel volum d'associats com per la persistència i diversificació de les seues activitats, que van més enllà d'allò purament festiu. Realment, és molt difícil trobar una gran ciutat occidental, com és el cas de València, de quasi un milió d'habitants (més si comptem la seua àrea metropolitana), que estiga tan perfectament estructurada territorialment per una xarxa associativa, com és el cas de les comissions falleres. De fet, la comissió fallera se situa com una instància territorial i social intermèdia entre la família i el veïnat, capaç d'integrar els diversos nuclis familiars i de vertebrar els veïnats de barris cada volta més colpejats per

Deu

Haver

Saldo

Foto de Txema Rodríguez.

les tendències cap a l'atomització, l'individualisme i la incomunicació inherents a les societats de modernitat avançada. Per eixa raó, la festa fallera, amb l'entramat associatiu que comporta i les activitats que du a terme, és molt més que una festa, més aïnes es comporta com un fenomen cultural i social fonamental per a entendre la realitat de la ciutat de València.

Evidentment, a partir d'esta constatació, és fàcil copsar la repercussió econòmica, directa o indirecta, que les Falles tenen a València. Amb tot, no hem de perdre de vista que l'impacte d'una festa d'estes magnituds ha de ser considerat de la manera més objectiva possible. Això significa avaluar al costat dels elements beneficiosos i dinamitzadors en el pla econòmic, social i cultural, els elements negatius de la mateixa festa, com són els seus impactes mediambientals (sostenibilitat mediambiental), les dificultats creades per a la convivència urbana (sostenibilitat social) o les distorsions en l'imaginari de la ciutat (folkloritzacions banals). Per això, a l'hora de fer algunes reflexions sobre les dades de l'estudi d'impacte econòmic de les Falles elaborat per la Interagrupació de Falles en 2008, intentarem prendre en consideració els pros i els contres, per incentivar una reflexió en profunditat, tan desapassionada com siga possible, que estiga a l'altura de la importància del tema. En tot cas, seran necessaris estudis futurs que, d'una manera sistemàtica, comparada i continuada, puguin oferir noves dades i nous elements per a avaluar com cal la complexitat del món

faller en el seu conjunt i la rellevància que té per a la nostra ciutat.

En l'estudi elaborat per la Interagrupació, observem que el moviment econòmic total generat per la festa fallera al cap i casal (basat fonamentalment en despeses sectorials) és de més de 612 milions d'euros, una quantitat que significa un gran augment des dels quasi 246 milions d'euros de l'estudi fet en 2000. Este increment de 367 milions d'euros significa que el moviment econòmic de fa huit anys està prop d'haver-se triplicat en este curt lapse de temps. Si atenem només esta dada, l'impacte econòmic creixent de les Falles és incontrovertible. I igual passa amb la quantitat derivada de l'IVA, que ha passat dels 21 milions d'euros de 2000 als quasi 98 milions d'euros de 2008, cosa que significa que les quantitats s'han multiplicat quasi per cinc. No obstant això, també podem observar que, si en l'estudi del 2000 es parlava de 5.018 llocs de treball creats, en l'estudi actual es parla de 6.000 llocs de treball, dada que significa també un augment, però més moderat.

Pel que fa als diversos sectors implicats en l'economia fallera, observem com s'ha incrementat el pes de l'hostaleria, és a dir, del turisme: així, si en 2000 l'hostaleria representava el 55,1% del total del moviment econòmic generat per les Falles, en 2008 representa ni més ni menys que el 82,7%. En estes dades es consideren només les despeses generades pels visitants, però ací s'hauria d'afegir també les despeses en hostaleria generades pels residents a València, la qual cosa probablement incrementaria la quantitat i percentatge totals.¹

L'augment de l'impacte turístic de la festa, que en principi podria ser una dada positiva, perquè indica una progressiva projecció turística de la festa, també té un costat preocupant, ja que revela una gran dependència del moviment econòmic de les Falles del sector hostaler, restant només un 17,3 % de moviment econòmic en els 31 camps restants d'activitat econòmica recollits. Esta dada ha de ser especialment considerada, sobretot per tres raons. En primer lloc, perquè implica una alta dependència de l'economia fallera del turisme urbà, de manera que una eventual crisi econòmica —

1. Amb tot, s'ha d'aclarir que amb les dades proporcionades per l'estudi i a l'hora de vore les despeses que hi ha en els diversos conceptes assenyalats, com que no s'ha fet un estudi comparatiu intern en les comissions que permetia comparar pressupostos, sinó que s'aborden els sectors juntament amb l'hostaleria, en la mesura que els percentatges d'esta creixen disminueixen els de la resta, per la senzilla raó que la despesa en hostaleria no repercuteix directament com a inversió en l'economia de la comissió fallera.

encara que ara és anomenada “desacceleració”— podria fer trontollar esta base turística i perjudicar greument l’economia de la festa. En segon lloc, perquè, encara que se sol afirmar que les Falles tenen una gran importància en l’activitat turística de València, en realitat tenen un impacte menor al costat d’uns altres factors o esdeveniments, com són les fires de mostres, els congressos, les grans proves esportives o les noves àrees turístiques d’oci postmodern (Ciutat de les Arts i les Ciències, Port de València, etcètera). I en tercer lloc, perquè no està gens clar que el turisme que arriba durant la Setmana Fallera siga un turisme de qualitat, atesa la gran quantitat de turisme de baix poder adquisitiu i nivell cultural que arriba a València (turisme de borratxera), que inclús pot actuar com a element d’alteració de l’ordre públic o de degradació de l’entorn urbà (ús imprudent de la pólvora, trencament de mobiliari urbà, excessos alcohòlics). A més a més, tot i que venen turistes, s’estima que quasi un 15 % de la població de la capital se’n va fora en Falles (*El País*, 21 març 2007). En tot cas, tampoc està gens clar, contra l’opinió popular, que la festa de les Falles siga realment coneguda en l’estranger, raó per la qual és fàcil que acaben actuant els clixés simplistes i la visió de València en Falles com una ciutat en la qual “tot val”.

D’altra banda, comparant les dades de 2000 i 2008, criden l’atenció una sèrie de fets especialment remarcables. El primer es referix a l’evolució de l’impacte econòmic de la loteria fallera, que ha passat de representar el 11 % del total en 2000 a només el 3,6 % en 2008, la qual cosa mostra una acusada decadència d’esta mitjà clàssic de recaptació de les comissions. En segon lloc, s’ha d’esmentar l’evolució de l’impacte econòmic de la publicitat relacionada amb la festa, que ha passat del 19,6 % de 2000 al 11,6 % de 2008, fet que implica una davallada important d’esta concepte, tot i que a simple vista pugja semblar que la publicitat està més present ara en la festa que fa huit anys. En tercer lloc, observem una certa tendència cap a la baixa o almenys cap a l’estabilització de les despeses d’indumentària, que passen del 2,9 % en 2000 al 2,3 % en 2008, potser perquè ja s’ha produït la normalització indumentària del món faller, després de la recuperació de la roba tradicional que va tindre lloc en els darrers quinze anys. En quart lloc, hi ha una dada especialment rellevant, com és el fet que en 2000 les despeses associades a artistes fallers, és a dir, allò que gasten les comissions en el monument faller, representava el 2,9 % del total, mentre que en 2008 només representa l’1,7 %, dada que en principi suggereix que

les subvencions municipals al monument no han servit precisament per a incrementar la despesa de les comissions en este apartat, i inclús s’aprecia una considerable disminució, la qual cosa, com a mínim, duria a posar entre parèntesi el suposat reconeixement del treball —i l’increment d’esta— dels artistes fallers, més enllà de casos excepcionals lligats a iniciatives privades capficades en l’alçament de grans monuments. Per contra, i en quint lloc, sí que observem un increment en el percentatge de despeses falleres en transports, que passen del 3,6 % de 2000 al 4,4 % de 2008.

A més a més, podem detectar unes altres tendències, com ara l’augment de l’apartat dedicat a orquestres, discomòbils i animació (que passa del 0,14 % en 2000 al 0,77 % de 2008), l’increment de les despeses en perruqueria (del 0,29 % en 2000 al 0,44 % en 2008) i el creixement de despeses en megafonia i il·luminació (del 0,09 % en 2000 al 0,20 % en 2008), o el descens de les despeses falleres en pirotècnia (que passen del 0,54 % en 2000 al 0,36 % en 2008) i en bandes de música (del 0,54 % en 2000 al 0,37 % en 2008).

En tot cas, s’ha d’insistir que el total de despeses falleres no relacionades amb l’hostaleria és només el 17,3 % del total, xifra que representa un baix percentatge quan agrupa més de trenta camps d’activitat diferents. Com a contrapunt, s’ha de

Foto de Txema Rodríguez.

recordar que la festa fallera se sustenta també, en una gran mesura, en allò que s'anomena treball voluntari o festiu, és a dir, els treballs fets de manera altruista pels fallers i falleres, que utilitzen les seues habilitats laborals per a posar-les al servici de la festa —fonamentalment de les seues comissions— sense que hi haja pel mig cap relació contractual. De manera que tot el cost en mà d'obra d'eixa faena se l'estalvien les comissions, ja que a tots els efectes significa una important contribució dels fallers i falleres a la festa i a la ciutat. En tot cas, la naturalesa d'este treball altruista o voluntari que es fa per la causa de la festa o de València no és substancialment diferent del treball altruista d'uns altres col·lectius o associacions de la societat civil que aporten el seu treball i compromís pel bé de la societat. Pensem, per exemple, que mentre que la població fallera de València representa el 12,5 % dels seus habitants, el percentatge de població de la ciutat que col·labora voluntàriament en organitzacions no governamentals és del 19,5 %. L'única diferència és que en el cas de les comissions falleres es tracta d'un treball voluntari fet dins d'un entorn festiu, encara que té conseqüències més enllà de l'àmbit festiu.

Tot i això, l'activitat econòmica moguda per les Falles, tal com s'ha comentat, ha experimentat un gran creixement. Però precisament per eixe motiu, que reflectix la mateixa expansió de la festa en

tots els aspectes, també s'ha de considerar aquells extrems que poden redundar en un moviment econòmic de caràcter negatiu, en el sentit de pèrdues econòmiques per a la ciutat. En eixe sentit, ens hem de referir, en primer lloc, als diversos impactes mediambientals de la festa fallera, no tant pel que fa a la contaminació atmosfèrica lligada a la cremació de monuments i a les disparades piro-tècniques —qüestió rellevant però al capdavant un tant exagerada per informacions no degudament contrastades, i en molts casos fiades només a l'impacte visual immediat que té un aspecte tan definitori de la festa com és la combustió— com en els aspectes relatius a la contaminació acústica, l'excés de despesa energètica (recordem els enllumenats ornamentals) en uns moments de dificultats energètiques i de canvi climàtic, i sobretot, la ingent quantitat de residus sòlids i líquids, orgànics i inorgànics, que es vessen sense control ni mesures adients de reciclatge tant en punts de recollida com, lamentablement, a la via pública. En segon lloc, en el vessant social, s'ha de fer referència a les pèrdues derivades de la destrossa de mobiliari urbà públic, així com de propietats públiques i privades, per actes de vandalisme que han anat a més en els darrers anys. Així, l'Ajuntament de València es va haver de gastar després de les Falles de 2007 una quantitat de 294.934 euros per a reparar els danys en mobiliari urbà, carrers i jardins de la ciutat, una xifra que superava en

un 24,3 % les despeses de 2006 (*Abc*, 21 març 2007). A això, s'hauria de sumar les despeses per ferits durant les festes: en 2007 es registraren 941 ferits o atesos per lipotímies, cremades, traumatismes i cossos estranys, i el telèfon d'emergències 112 Comunitat Valenciana va atendre durant la Setmana Fallera un total de 14.480 incidències, un 21,3 % més que l'any anterior (*Abc*, 21 març 2007). A més a més, s'hauria de tindre en compte en termes econòmics les hores de treball perdudes en els embussos urbans durant els dies en els quals la ciutat està col·lapsada per la festa, per realització de vagues de mitjans de transport convocades expressament per Falles, o les pèrdues de comerciants i subministradors davant del tall de carrers o de la competència deslleial de venedors ambulants sense permís. Totes estes qüestions, més la percepció conjunta de l'impacte social que es deriva de la deficient gestió ambiental adés esmentada (brutícia per tot arreu, males olors, soroll incontrolat que dificulta el descans, ús incorrecte i inclús vandàlic dels articles pirotècnics, ansietat produïda per les aglomeracions de persones i vehicles, etcètera), conformen un conjunt de costos potser difícil de calcular, però que retrau sens dubte beneficis potencials.

Considerats tots els pros i contres, s'ha de reconèixer els evidents beneficis socials de les Falles, sobretot si tenim en compte que la tendència general de l'urbanisme occidental és cap a la despersonalització i concentració de segments de població en nuclis i àrees residencials com si foren espais relativament tancats. Per contra, el fenomen associatiu faller ens recorda l'existència d'una vertadera vida pública compartida, cada volta més difícil en societats excessivament individualitzades i atomitzades. En eixe sentit, l'obertura cap a la integració dels visitants i immigrants, ja contrastada històricament en unes altres èpoques, és una de les majors virtuts de la festa, especialment si és capaç de minimitzar les actituds excloents cap a segments de població valenciana en principi no identificats amb la causa fallera, i si fa de la moderació i el diàleg la norma de comportament. En una societat tan marcada per la incertesa com l'actual, tan vinculada als fluxos de la globalització i tan lligada, com és el cas de València, a la mateixa redefinició de la ciutat en termes de projecció mundial a través de les propostes avançades de cultura, esport, oci i esdeveniments, és fonamental lligar la tradició que representen les Falles a la modernitat actual, sense posar en perill la sostenibilitat de la festa i sense fer-la dependre excessivament de tal o qual sector productiu, ans al contrari, incentivant la xarxa social que anima

la festa i tots els diversos sectors que viuen d'esta. Per això, s'hauria de fugir tant del triomfalisme econòmic, cultural i polític, com de visions apocalíptiques reduccionistes que estigmatitzen sense reflexió el fenomen faller. En última instància, hauria de quedar clar que la gran rellevància que té la festa de les Falles caldria ampliar-la incentivant totes les riques potencialitats que la festa té, i moltes d'estes estan sense fomentar, com és el cas, per exemple, de la mateixa singularitat del patrimoni cultural faller o el factor d'articulació, integració i dinamització social dins la ciutat que suposen les comissions falleres, per citar només dos aspectes.

Com a darrera reflexió, s'hauria de subratllar la necessitat d'elaborar nous i més profunds estudis sobre l'impacte econòmic i social de la festa de les Falles, i no sols a València, sinó a la resta de poblacions i localitats que celebren la festa. Això implicaria, necessàriament, el concurs de les institucions públiques valencianes, posant els seus recursos destinats a investigació a l'abast dels centres de recerca especialment interessats pel coneixement de la realitat fallera. Especialment si es té en compte que un millor coneixement de la societat fallera ens proporcionaria un coneixement preciós sobre la mateixa societat valenciana, aportant claus per a una millor governabilitat i per a la participació ciutadana. En eixe sentit, hauria de quedar clar que invertir recursos en l'estudi de la festa fallera revertiria finalment en el seu coneixement, en la seua promoció i en la seua positiva transformació.

Deu

Haver

Saldo

*Diagnòstic i
propostes sobre el
model de
competitivitat de les
activitats del gremi
artesà d'artistes fallers
de València*

Pau Rausell i Raül Abello

*Professors del Departament d'Economia Aplicada
de la Universitat de València*

INTRODUCCIÓ

Este article resumix els principals resultats de l'estudi "Diagnòstic i propostes sobre el Model de Competitivitat de les Activitats del Gremi Artesà d'Artistes Fallers de València". L'esmentat estudi va ser finançat per l'Impiva a través del programa del Pla de Competitivitat de l'Empresa Valenciana (PCEV, 2007).

Els objectius de l'estudi, consistien en establir les condicions sociolaborals i de producció per al desenvolupament de l'activitat dels artesans artistes fallers, així com les condicions del funcionament del "mercat" en el qual s'intercanvien i demanden la producció del Gremi Artesà d'Artistes Fallers de València. A partir de l'estudi de les esmentades condicions, es van establir una sèrie de diagnòstics que identificaven les debilitats i amenaces del sector i les fortaleces i oportunitats a aprofitar per a millorar les condicions de competitivitat i innovació en les quals podria moure's el sector.

Al marge de la utilització de les fonts secundàries, el gros principal de la informació obtinguda va provindre de l'elaboració d'una enquesta pròpia.

Per últim, resulta evident que l'actual crisi ha suposat un canvi dràstic a l'escenari de treball, si bé l'anàlisi i les conclusions de l'estudi continuen resultant d'interès.

CARACTERITZACIÓ DE LA DEMANDA

La producció de falles suposa quasi el 80% de la facturació mitjana d'un agremiat. La diversificació de la producció dels agremiats presenta la següent distribució percentual: realització de decorats (9,8%), maquetes (6,2%), estands (2,9%) i carrosses (2,1%).

Existix una especialització relativa: en falles majors (per a un 40% dels agremiats suposa el 75% de la seua activitat) i menors (20% en este cas).

Segons este model, la frontera potencial d'expansió del sector es troba condicionada per la demanda dels monuments.

L'evolució de la demanda de monuments es troba subjecta als increments de població (immigració) i de l'espai urbà (temps). El creixement moderat i la resistència al descans caracteritzen l'evolució recent (fins abans de la crisi).

En termes monetaris la demanda va suposar més de 20 milions d'euros en 2007, presentant uns valors mitjans de 850 falles grans (18.600 euros) i altres tantes infantils (4.500 euros). Aproximadament, la meitat de la demanda s'ubica a la ciutat de València.

Els preus pagats pels monuments afecten de manera significativa a l'obtenció de premis. La diferència entre el cost mitjà d'una falla que obté pre-

Foto de Marc Sardon.

mi de categories superiors i altra que no l'obté se situa en els 7.800 euros. L'artista que aconseguix un premi obté un millor contracte en els anys següents. Els efectes de les subvencions lineals sobre la demanda resulten prou difusos. El mecanisme de finançament és estable i limita els incentius a la possibilitat de diversificació del producte.

PRINCIPALS TRETS DE L'OFERTA DEL GREMI ARTESÀ D'ARTISTES DE VALÈNCIA

Les característiques mitges socioprofessionals de l'agremiat són les següents: Homes (95%), de 40 anys d'edat i amb 20 anys d'experiència (que resulta el moment de plenitud professional). El nivell d'estudis es caracteritza per un 20% d'universitaris, 20% d'estudis mitjans professionals, 20% d'estudis medis batxillerat, 35% estudis primaris. En relació amb els estudis específics la distribució és d'un 33% Escola d'Arts i Oficis i 25% formació artística no homologada.

La unitat familiar mitja és de 3,3 membres, sent l'activitat artística la principal font d'ingressos en un 70% dels casos. El 61% dels artistes presenten una franja d'ingressos mensuals entre 1.200 i 2400 euros.

L'accés a la professió és marcadament vocacional (40% dels casos). El 90% dels artistes són professionals autònoms i la dedicació completa a l'activitat es dona en un 80% dels cassos.

El Gremi engloba a dos grups de diferent dimensió empresarial: els que facturen per davall de 4.000 euros mensuals i els que superen esta xifra. Aproximadament, el 50% dels agremiats se situen en la franja superior i l'altra meitat en la inferior. En termes globals, l'activitat genera

uns ingressos entre 12,7 milions i els 14,7 milions d'euros. El 80 % d'esta facturació correspon als tallers més grans.

En termes d'ocupació, el conjunt dels agremiats genera entre 460 i 510 llocs de treball, equivalents a temps complet: el 72,1% correspon als tallers grans i el 27,9% als més menuts.

Un taller gran té uns ingressos mitjans de 115,724 euros, mentres que un taller menut s'ubica al voltant dels 26.000 euros.

El cost de vendes, és a dir, el cost dels materials per a produir les falles i demés activitats dels tallers, se situa en uns 10.000 euros per als tallers grans i uns 4.500 per a la resta, la qual cosa suposa ambdós casos unes xifres proporcionalment molt similars al voltant del 16-17% dels ingressos totals. Esta estructura de costos similar implica que el sector no pot aprofitar-se de les economies d'escala.

En relació amb altres gastos, destaca el del manteniment de les instal·lacions (lloguers, amortitzacions, reparacions) ja que suposa per als tallers grans el 57,7% dels gastos generals i per als tallers més menuts el 48%. El següent gasto en importància és el derivat de l'ús de transports i grues.

L'aportació del Gremi Artesà d'Artistes Fallers de València és de 9.301.009 euros, el que suposa un 0,02% del PIB provincial. L'aportació del contingut artístic d'una falla es podria xifrar en un 27,22% dels ingressos.

Els sous i salaris suposen aproximadament un terç del valor dels ingressos. En termes anuals els salaris dels treballadors als tallers dels artistes fallers estan per davall de la mitja d'altres sectors.

La retribució salarial bruta mitja del sector és de 834,5 euros (per damunt del salari mínim interprofessional). Per als tallers grans, este valor arriba als 902,8 euros, mentres que per als menuts es limita a 519,5 euros, xifra per davall del salari mínim interprofessional.

Donat el regular sistema de pagament de les comissions falleres, pràcticament el 80% dels artistes fallers no utilitzen ningun recurs financer. Els que sí utilitzen tals instruments (pòlisses de crèdits o descomptes comercials) es caracteritzen per formes empresarials més avançades (societats mercantils) i una demanda més diversificada.

En relació als equipaments, les instal·lacions i els models de gestió, podem assenyalar els següents aspectes. En primer lloc, més del 55% dels agremiats considera que les instal·lacions presenten deficiències, encara que permeten el desenvolupament del treball sense grans dificultats. Esta circumstància es presenta més accentuada per als xicotets artesans.

La grandària mitjana d'un taller gran és de 625 m² i la d'un més xicotet de 314m². Més del 50% dels agremiats tenen el taller en propietat i un 42% desenvolupa la seua feina en llocs llogats.

Un dels aspectes que té a veure amb els nivells de competitivitat de les empreses és el grau d'excel·lència en la gestió. La producció de falles, en tractar-se d'un sector compost per autònoms, mostra com era previsible una percepció escassa sobre els esdeveniments relacionats amb la gestió.

Respecte a les actituds front al canvi i la innovació, els agremiats perceben al sector de manera més "conservadora" i immobiliària del que realment és.

FUNCIONAMENT I FINANCIACIÓ DEL GREMI ARTESÀ D'ARTISTES DE VALÈNCIA

El Gremi Artesà d'Artistes Fallers de València, presenta una evolució favorable dels seus pressupostos anuals, creixent de 188.000 euros en 2002 fins a 316.000 euros en 2006. Un 24,75% dels ingressos corresponen a lloguers, un 21,39% a les quotes dels agremiats i un 18,78% a l'ingrés de la subvenció/conveni amb l'Ajuntament de València.

Les vendes d'entrades al Museu suposen el 7,18%; l'1,85% correspon al conveni de falles especials i

un 1,78% i un 1,13%, respectivament, corresponen als ingressos per vendes d'articles fallers (propietat intel·lectual).

En relació amb els gastós, la partida més important és la de manteniment de la seu i el museu amb un 14,17%, seguida de nòmines amb un 8,86% (sobre el pressupost global), altres segurs (7,98%), amortització del capital d'una pòlissa (6,81%) i subministraments (aigua, llum, telèfon) amb 6,65%. El romanent per a l'exercici següent resulta prou important i oscil·la al voltant del 20,82% del pressupost de cada exercici.

El Gremi d'Artesans Fallers de València conta, gràcies als seus recursos materials i humans amb una notable capacitat de generar recursos propis. L'evolució del romanent mostra eixa capacitat. No obstant, a partir de cert anàlisi detallat podem aplegar a la conclusió que dita capacitat de generar recursos queda prou limitada per cert model de "gestió no totalment professionalitzada" de manera que es podrien millorar alguns dels resultats de forma notable. El seguiment dels contractes o de les subvencions que ni tan sols s'actualitzen en funció de l'IPC, mostren alguns d'estos límits.

Resulta especialment interessant la possibilitat d'explotar els recursos generats per la propietat intel·lectual dels agremiats i que consistirien especialment en una explotació professional dels drets d'imatge de les obres reproduïdes dels artistes fallers. Uns càlculs aproximatius, aplicant les tarifes de VEGAP, ens mostren que només en l'explotació d'unes poques publicacions que reproduïxen imatges sobre esbossos o falles ens apunta a que seria possible recaptar una quantitat considerablement major.

RECOMANACIONS I PROPOSTES D'ACTUACIÓ

A partir de l'anàlisi realitzat, la Unitat d'Investigació en Economia de la Cultura de la Universitat de València (Econcult) plantejava tres escenaris possibles de millora progressiva de la competitivitat del Gremi Artesà d'Artistes Fallers.

Escenari 1. Superar debilitats i les amenaces.

Com hem dit abans, detectat en els paràgrafs anteriors, la professió s'enfronta a un conjunt de debilitats, en part comuns al conjunt del sector arte-

sà, i en part específiques. A més estem entrant en un període de menor creixement (recordem que açò es redacta en 2007) que augura un comportament en la demanda menys vigorós que el que ha sigut en els últims anys. Les mesures que plantegem en este primer escenari tracten de fer front a este conjunt d'amenaces i proposen un conjunt d'accions que superen, o al menys milloren, les debilitats del sector.

Context: Canvis mantenint el marc estructural, sortejar les amenaces, superar les debilitats (variacions en l'eficàcia i en l'eficiència i en l'impacte).

Requisits necessaris. Lideratge del Gremi i mobilització participada dels agremiats.

Accions: Accions per a mantindre la demanda de falles i limitar l'oferta. Donada la previsible contenció en termes nominals de la demanda debut a la crisi econòmica es poden plantejar estratègies de fixació de preus mínims (a partir de tarifes professionals) i mantindre cert control en l'increment

de l'oferta de "mestres fallers". Riscos: aparició de circuits paral·lels d'artistes fallers.

Accions per a diversificar l'oferta. Donat que la demanda de falles es va mantindre en escenaris de contenció, seria bon moment perquè des del Gremi s'iniciaren accions de prospectiva i comercialització sobre demandes relacionades amb altres segments de la producció (escenografia, decorats, estands...) este tipus d'accions es podrien materialitzar des d'una perspectiva pro activa (contractar comercials, campanyes de comercialització conjunta dirigides a segments específics – teatres, fires comercials, productores cinematogràfiques, etc) o de manera més passiva com la possibilitat d'oferir els serveis agremiats a través de la pàgina web. En estos moments el Gremi conta amb els recursos financers suficients per a iniciar accions d'este tipus.

Accions per a millorar aspectes parcials del Compte de pèrdues i guanys. (Control dels costos financers, cost de vendes a través de compres mancomunades). El compte de pèrdues i guanys mostra algunes possibilitats de millora especialment a l'àmbit del cost de vendes i altres gastos, mitjançant la compra de materials o serveis mancomunats. L'ampliació del nombre d'agremiats que utilitze els serveis de la cooperativa de compres pot ser un objecte a curt termini, però també plantejar una acció mancomunada en altre tipus de serveis, com el transport, segurs, gestoria, publicitat, comunicació, financers, etc.

Incentius per a l'agrupació d'artistes fallers amb l'objectiu d'aconseguir el volum adequat. Promoure, mitjançant microcrèdits (per a pagar els costos de constitució, les inversions menudes requerides, els nous lloguers inicials) la creació d'empreses civils o mercantils que agrupen a més d'un mestre faller per a incrementar el volum de producció i, per tant, aconseguir millores en els valors absoluts dels resultat de les activitats ordinàries.

Ampliació dels serveis gremials a través de l'explotació eficient dels recursos gremials disponibles. Disseny racional de millores en l'estructura i el funcionament del gremi amb un pla que maximitze tant els recursos materials com els humans i que possibilita a través de l'obtenció de més recursos de l'ampliació de la quantitat i la qualitat de serveis oferits als seus agremiats.

Pla de formació ad-hoc en funció de les necessitats percebudes. Els agremiats senten certes ne-

cessitats de formació, especialment en l'àmbit de les noves tecnologies i aspectes generals de gerència empresarial.

Escenari 2. Valoritzar les fortalezes.

El sector de l'artesanía fallera és un sector que mostra una estructura organitzativa peculiar i que donada la seua evolució històrica conta amb uns recursos materials i recursos de posició gens menyspreables. A partir d'ací, la seua capacitat per a generar ingressos amb l'objectiu de complir amb els fins socials del gremi mostra un potencial de creixement ampli. Una ampliació en la professionalització de la gestió de dits actius por ser una estratègia que possibilite i promova la competitivitat del sector.

També cal considerar que el sector està compost per homes i dones creatives, relativament joves, amb unes grans trajectòries professionals en termini temporals i amb perspectives obertes sobre la frontera de possibilitat del sector.

A més, el sector està produint un bé que clarament és un "bé patrimonial" de la cultura valenciana, per la qual cosa queden ben legitimades, des de moltes perspectives, les ajudes sectorials que reforcen i possibiliten la protecció de dit patrimoni.

Contexts: Canvis, propiciant a mitjà termini un canvi en el funcionament estructural del sector a partir de la valorització de les fortalezes.

Requisits necessaris: Lideratge del Gremi i mobilització participada dels agremiats, implicació i recolzament polític i financer per part de les administracions implicades en el funcionament del sector.

Accions: Ampliació de les activitats gremials: Creació d'una oficina de gestió i diversificació de projectes i finançament mitjançant la gestió gremial dels drets d'autor.

Mesures fiscals per a incentivar la demanda. Donat que les subvencions lineals sobre la demanda han mostrat una eficàcia limitada i considerant que l'activitat de l'artesanía fallera podria incloure's sense problemes en el catàleg del patrimoni valencià, es podria plantejar, sense excessives dificultats tècniques, que les aportacions dels particulars per a l'elaboració de monuments fallers foren fiscalment deduïbles com en estos moments ho són l'aportació per a la recuperació del patrimoni immoble.

Pla de formació integral, tant en aspectes relacionats amb la dimensió artística com en l'àmbit gerencial. A mitjà termini acords de formació semi reglada amb les institucions educatives (Universitats, Formació Professional).

Creació d'un Observatori i/o una plataforma B2B. La informació es convertix en una variable rellevant per a la presa de decisions empresarials. Un Observatori compliria amb la funció d'aportar informació sobre els nivells globals de demanda, les tendències, la dinàmica dels mercats, etc. La plataforma B2B, oferiria la possibilitat d'establir contactes directes amb els proveïdors de béns i servicis i, en conseqüència, aprofitar promocions, ofertes i millorar la capacitat de negociació a través de la participació conjunta.

Projecció social, a través d'una eficient campanya de comunicació i amb la gestió del museu faller o la pròpia activitat professional com a reclam turístic i cultural.

Pla de Reconversió per a la Ciutat Fallera, amb el suport i finançament de les administracions públiques de nivell autonòmic i municipal.

Escenari 3. Aprofitar les oportunitats.

L'activitat dels artistes fallers és una activitat cultural absolutament idiosincràtica i sense parangó en el món. Es tracta, a més, d'una activitat que connecta amb altres sectors culturals com el cinema, el teatre o les festes i que està profundament lligada als valors culturals dels valencians i que a més pot mobilitzar processos d'investigació i innovació. Si compartim la hipòtesi de l'adveniment del capitalisme cultural, caracteritzat pel fet de que la competitivitat dels territoris cada vegada dependrà més de la fortalesa i transferibilitat de la seua dimensió cultural, resulta meridianament clar que les Falles en general i la producció de falles en particular constituïx un poderós recurs de desenvolupament endogen per a la ciutat de València. Dit recurs pot convertir-se en un eix estratègic del desenvolupament econòmic i pot afectar de manera mesurable a la cohesió social i a la qualitat de vida dels valencians. L'activitat dels artesans artistes fallers s'enfronta així a la possibilitat de liderar un procés estratègic de transformació.

Context: Reversió total en el marc del funcionament de l'activitat dels artistes fallers i en general de la projecció del sector i el seu posicionament estratègic en la definició urbana de la ciutat de València.

Requisits necessaris: Lideratge del Gremi i mobilització participada dels agremiats, forta i decidida implicació i recolzament polític i financer per part de les administracions implicades en el funcionament del sector.

Accions: Creació d'un districte cultural temàtic faller/festiu. Este projecte busca formalitzar turísticament la festa de les Falles. Integrar persones, institucions i negocis en una mateixa direcció i aconseguir ulteriorment un pol d'inversió i investigació que convertisquen este parc en un parc tecnològic, en un districte industrial o en un espai d'investigació i de desenvolupament de noves tecnologies aplicat al desenvolupament intel·ligent de les indústries que connecten amb l'univers cultural, lúdic i festiu de les Falles.

Quan èrem el més cars

Dani Borràs

Periodista

La falla més cara de la història es va plantar l'any 2008 a la demarcació de Nou Campanar. Portava per lema “Quant de conte” i era obra de l'artista Pedro Santaaulalia, membre d'una de les sagues d'artesans més reconegudes de la ciutat. Ironitzava sobre l'actualitat amb els contes clàssics com a punt de partida. Va costar 900.000 euros.

Va guanyar el primer premi per cinquena vegada consecutiva i va suposar el punt àlgid en una escalada de diners mai vista abans en les Falles. La comissió de Nou campanar naix com a projecte del promotor immobiliari Joan Armiñana, responsable d'una part important de l'urbanització d'esta nova zona de la ciutat, allunyada del centre. Faller de tradició, prompte demostrà que volia revolucionar la Festa.

Constituïda en l'exercici 2002-2003, la comissió de Jorge Comín- Serra Calderona, coneguda popularment com Nou Campanar, ha obtingut set primers premis en deu anys (2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 i 2012) amb els pressupostos més alts de cada exercici.

La presència d'Armiñana va generar, i genera, molta controvèrsia. En paraules seues “ha revalorat” la tasca dels artesans pagant quantitats fins a la seua arribada mai vistes. A més, va canviar per complet el panorama de la competició fallera: no sols va crear “la falla fita”, que atrau a turistes i visitants per la seua grandiositat, sinó que “va obligar” a la resta de comissions a ficar-se les piles. Ninguna va arribar a les seues xifres, però totes pujaren el seu llistó. Per altra banda, les crítiques l'acusaren de destrossar la competició i iniciar una sort de “bambolla fallera”, una espiral de creixement insostenible.

En 2009 es tornà a gastar la mateixa quantitat i tornà a guanyar, esta vegada amb l'artista Julio Monterrubio i amb un monument de tall modern i arriscat. La seua intenció era invertir, de cara a 2010, 1,2 milions d'euros de nou amb Pedro Santaaulalia al davant. Però la crisi no s'ho va perme-

tre. Finalment, plantà amb l'artesà Pere Baenas un monument (El bes) que va costar 600.000 euros. Seguia sent, amb tot, la més cara de la història, però no va guanyar.

L'exercici 2011 marcà un punt d'inflexió: la crisi va seguir creixent i totes les comissions que participaven en la competició de la Secció Especial (les més cares de la ciutat) pactaren invertir un màxim de 190.000 euros. Així, revitalitzaven la competició i estalviaven en gastos. En igualtat de condicions, Nou Campanar, amb una proposta de Miguel Santaaulalia, va quedar tercera. Però el pacte econòmic durà poc i Armiñana tornà a apostar fort.

La falla plantada en la seua demarcació el passat mes de març costà 400.000 euros, doblant a la segona més cara. Guanyà el primer premi, dos anys després, de manera folgada. Es tractava d'un monument de 20 metres i més de seixanta figures amb un remat múltiple, format per dotze ninots de gran grandària. Contà amb la col·laboració d'un guionista (Javier Tejero), un dissenyador (Carlos Benavent) i especialistes en pintura, modelat i maquetació. A més, va apostar per fer autocrítica: la falla parlava d'una família de l'Anglaterra victoriana vinguda a menys; nobles que tracten de lidiar amb la crisi i mantindre un estatus social que se'ls escapa. El seu títol, de fet era ‘Amb el que hem sigut’. Santaaulalia explicava aleshores que es tractava “d'una crítica a la caiguda lliure després d'uns anys de bonança en

Foto de Juan Botella.

els quals hem viscut per damunt de les nostres possibilitats”.

Altres cas que evidencia que el creixement de la festa va créixer de forma paral·lela al de la ciutat, utilitzant un model similar, és el de la Comissió Pizarro-Cirilo Amorós (en la qual era habitual veure al també promotor Joan Soler) i que durant varis anys va pujar a la Secció Especial, arribant a gastar fins a 200.000 euros en la creació del seu monument. Van obtenir bons resultats. En 2012, la seua falla milità en la secció 3ªB, amb un cost aproximat de 12.000 euros. Eixe mateix any es donà altre cas significatiu, el de la comissió san José de la Montaña-Teruel. En 2004 van aconseguir el tercer premi de la categoria d'argent, la secció Primera A; en març competiren en 6ªB. Han decidit gastar els diners en activitats per als fallers i eliminar de forma dràstica la dotació per al monument.

El passat exercici, amb tot, semblava una sort de regrés a la bonança. De manera global, el gasto en monument faller va pujar de manera considerable. Semblava que tot tornava a la normalitat. Però una primera ullada a les xifres conduïx directament a la trampa: els pressupostos dels monuments fallers augmentaren; no es van retallar les ajudes municipals, es crearen noves comissions. És la festa immune a la recessió? Una segona ullada, rasant la superfície, evidencia que el gasto sí es va contindre. Segons la declaració de pressupostos presentada per les comissions, els fallers invertiren en 2012 154.165 euros més que el any anterior... però és que Nou Campanar gastà 210.000 i 49.000 euros de més en els seus monuments gran i infantil. La quantitat supera l'increment general; açò és, realment hi va haver més de 90.000 euros menys d'inversió que en març de 2011.

Enguany, 10 de les 13 comissions que competixen en la Secció Especial decidiren fixar un gasto màxim de 190.000 euros per a tots, però l'exercici anterior només cinc d'estes 13 falles arribaren a la línia de 200.000 euros; la resta es quedà en quantitats similars a les de 2011.

En el còmput global, sempre parlant de l'últim exercici completat, el de 2012, les falles infantils suposen 1.923.717,95 euros de gasto, mentres que les grans 6.856.349,66 euros, donant un total de 8.782.345,05 euros invertits en monuments. Amb tot, no tots en la Secció Especial són capaços d'arribar a xifres tan altes: la comissió de la Plaça de la Merced declarà només 100.000 euros del seu monument. La competició, de manera global, va ser més “barata”, ja el permís pressupostari es va

ampliar. Els monuments que en 2011 competiren en la secció 1ªB, en 2012 ho feren en la categoria d'argent. Un detall que deixa clar quina és la situació real de les comissions falleres que es troba en les seccions més baixes: 20 comissions de la ciutat declararen un pressupost d'entre 1.250 i 3.750 euros (secció 7ªC).

Cada comissió ajusta els seus pressupostos depenent dels ingressos i el gasto en el monument depèn de cada una d'elles. El concejal de festes, Francisco Lledó, assegurà en conèixer les xifres que amb este gest "els fallers han demostrat que fan el possible i l'impossible per mantindre la qualitat de la festa". Segons Lledó, els principals ingressos, loteries i quotes, s'estan mantenint. Apuntà, a més, que el primer repte de les comissions és la busca de patrocinadors privats. Els ingressos habituals (loteries, quotes, abonats,) s'han vist reduïts i cal buscar noves vies.

Davant esta situació, es planteja el dubte de si l'Ajuntament de València deu o no, atenent a la situació de crisi i a la intenció de les comissions de donar un pas més enllà de l'habitual gestió venial, seguir subvencionant els monuments. Fa dos anys el Consistori rebaijà l'ajuda d'un 25% a un 21% sobre el total dels diners invertits per cada comissió de les que conformen la Junta Central Fallera (prenent el pressupost de la falla municipal com a límit permès. L'Alcaldessa de València, Rita Barberá, manifestà públicament durant l'últim exercici faller la necessitat de que les Falles "s'ajustaren a una crisi massa duradora", a superar la situació actual "amb il·lusió, esperit solidari i l'ingeni que ens caracteritza". No obstant això, des de la Regidoria de Festes avancen que, "quasi amb total seguretat", l'aportació pública es mantindrà en eixe 21% durant els propers anys. No hi haurà més retalls en la partida destinada als monuments.

Deu

Haver

Saldo

*Falles quan
cremar diners
és una festa*

El Economista.es

Si li se pregunta a un artista faller si no li dóna llàstima veure el monument al qual s'ha dedicat en cos i ànima durant tot un any en ser past de les flames, li dirà que no.

Li contestarà que és el seu treball, que ho té assumit, i que és una tradició molt arrelada a València. I ací s'acaba qualsevol discussió al respecte.

Als valencians els encanta el foc - i esta afirmació que sona a obvietat també podria resumir la seua passió per les Falles - . O els agrada tant com cremar 9,7 milions d'euros en una sola nit. És el cost de les 760 escultures de cartró-pedra que des del dia de la plantà fins als dia de la cremà, la nit de Sant Josep, esguitaran amb el seu colorit els carrers de València. Esta quantitat de quasi 10 milions suposa un increment de prop d'un milió d'euros respecte a les despeses de l'any passat.

No obstant això, les Falles no són només els monuments. Altres ingredients destacats de la festa són la il·luminació dels carrers, els focs d'artifici, les bandes de música, els concerts, les cavalcades i altres actes festius que ocupen els carrers de la capital del Túria durant estos dies.

TAMBÉ BENEFICIS

La suma de tots estos elements podria superar, segons algunes estimacions de col·lectius vinculats a la festa, els 40 milions d'euros, una quantitat que costegen, això sí, en la seua major part les associacions de fallers.

Clar que no tot ha de ser rascar-se la butxaca i despeses per als ciutadans valencians. Les Falles, com un imant, atrauen també a la localitat a milers de turistes disposats a gastar i dels quals un any més es beneficiarà, molt especialment, el sector servicis.

Però tornant als gastos: com dèiem, el gros de la factura de les festes corre a càrrec de les comissions falleres, que compten amb pressupostos mi-

lionaris, encara que l'Ajuntament també gasta un bon pico.

LES COMISSIONS

Les comissions és el nom que reben els grups de veïns que en els seus diferents barris de la ciutat s'ajunten per a viure la festa i alçar els seus monuments. Les Falles no els eixen gens barates perquè a més de les escultures - dos per cada comissió: la gran i la infantil - s'han de costejar la il·luminació del carrer, el lloguer dels locals on es reuneixen (cassals), la pirotècnia, la música i tots els festejos en els qual participen. Per a pagar tot açò, les comissions - en València hi ha ara 380 - es passen tot l'any recol·lectant diners a través de rifes i de la loteria que venen per tota Espanya.

Amb tot, les fonts d'ingressos més importants d'estes comissions són les quotes dels socis, les donacions, les subvencions municipals i els diners que reben dels anunciant, generalment els xicotets comerços del barri.

En els últims cinc anys, s'han ficat de moda els patrocinis de grans empreses, sobretot, entre les falles de més pressupost i de més renom. Per exemple, és prou habitual veure anuncis de conegudes marques de cervesa o companyies immobiliàries als voltants dels monuments abans de la seua cremà.

Foto de JB Garrido.

SUBVENCIONS MUNICIPALS

I és que tot val per a sufragar els elevats costos que, amb el cas d'algunes comissions, es disparen fins a aconseguir xifres milionàries. La Falla de Nou Campanar, que s'ha alçat amb el primer amb les seues tres primeres edicions, va destinar en la quarta 690.000 euros només a l'elaboració dels seus dos monuments, el gran i l'infantil.

Part d'eixos diners, segons fonts falleres, ha eixit de la butxaca del president d'esta comissió, Juan Armiñana, un conegut constructor de València, que vol així atraure l'atenció cap al barri on s'ubica la falla i on posseeix interessos immobiliaris.

Un bon eixample, per tant, de la barreja de festa i negoci que es donen en València en estos dies.

No obstant això, la majoria de les falles, més modestes, sobreviuen gràcies a les ajudes municipals. En concret, l'Ajuntament de València subvencionava, fins fa poc, el 25 per cent de tots els monuments i del cost de l'enllumenament dels carrers.

El Consistori paga, a més de les seues pròpies falles, la infantil i la gran, que s'alcen a les portes de la seua seu i que enguany superen els 200.000 euros de cost. I inclús per a l'any que ve, ja s'ha incrementat un 10% el pressupost de la falla municipal.

GASTOS INDIRECTES

Altres gastos a càrrec de les arques públiques són les populars mascletades de la Plaça de l'Ajuntament, els concerts, la neteja i seguretat dels carrers, així com el muntatge dels diferents actes i gales falleres. L'any passat, a l'Ajuntament de València li costaren les festes 3,5 milions.

Clar que la ciutat obté a canvi importants beneficis. Les Falles atrauen milers de turistes i d'això trauen bon partit alguns sectors, com l'hostaleria, o en negoci hotel·ler. En 2006 es va batre el record de turistes. Vingueren fins a la capital del Túria un milió de visitants, incloent els que viuen en les po-

blacions properes a la ciutat y, segons càlculs del sector hostaler, l'impacte econòmic va pujar fins a 60 milions d'euros. Hotels, restaurants, bars i tendes són els principals destinataris d'estos diners.

EL NEGOCI DE LES FALLES

Segons dades de la Federació d'Hostaleria de València, els cinc dies de Falles representen entre un 5 i un 7 per cent de la facturació anual del sector. Les vendes en bars, restaurants, cafeteries, pubs i discoteques s'incrementen un 200% durant la setmana fallera si ho comparem amb qualsevol altra setmana normal de l'any.

	Lògicament, els més beneficiats són els negocis que es troben als voltants dels principals monuments, els que s'inclouen en l'anomenada secció especial. Són els més espectaculars, i per tant, els més visitats i els que més negoci generen al seu voltant. Els hotelers també preveien una ocupació alta per a estes dades, encara que si les Falles són entre setmana la prevenció que fa Luis Martí, secretari general de la Unió Hotelera de la província de València, preveu una ocupació del 90%. Els hotelers de València contenen amb unes 10.000 cambres. Però en falles el negoci no sols es regenera en el sector de servicis.	seus fabricants i venedors formen part del grup que trau més tallada de la festivitat. Per a ser exactes, es calcula que les Falles representen al voltant del 10% del negoci de les empreses pirotècniques de la província. A més, hi ha tallers que es dediquen exclusivament a fabricar material per a esta celebració. I què són unes festes populars sense la seua polèmica anual? Tots els anys hi ha problemes amb alguns dels productes pirotècnics: que si els tron de bac, que si estos, que si aquells. La veritat és que unes Falles sense petards no poden ser Falles. El que sí és necessari és una reglamentació per part del govern perquè es produïsquen els menys incidents possibles.
	LA RENTABLE PIROTÈCNIA	ALTRES SECTORS BENEFICIATS
	La indústria es fa també amb un important tros del pastís. I com els focs d'artifici i les mascletades són les protagonistes indiscutibles d'esta festa, els	Tradicions apart, el cert és que el reglament no contava amb el beneplàcit dels pirotècnics i els

venedors de petards, principalment els quioscos de premsa, que hagueren vist disminuir de forma considerable el seu negoci.

Pel demés, març també es convertix en el particular agost de les floristeries valencianes. L'any passat es calcula que les comissions falleres gastaren mig milió d'euros en flors per a l'ofrena a la Verge dels Desemparats, un dels actes més destacats d'estes festes. Es calcula que els més de 50.000 fallers que desfilaran davant la Verge, li entregaran unes cent tones de clavells, a més de les tradicionals cistelles.

CRÍTiques

Però en les Falles no tot és llum multicolor, grans xifres de gastos i beneficis per a tota la comarca. Sense anar-se'n molt lluny en el temps, la Confederació Valenciana de la Xicoteta i Mitjana Empresa, ha criticat estos dies passats els talls de carrers que es produeixen en la ciutat "una setma-

na abans de l'inici de les festes" i que dificulten l'activitat d'alguns negocis com són els servicis d'assistència tècnica, ascensoristes o instal·ladors elèctrics.

La crítica cap a les festes, amb tot, és residual. Com dèiem al principi, les Falles són per a un valencià part de la seua idiosincràsia més irrenunciable. En València, hi ha empreses que viuen tot l'any de les Falles, com els tallers dels artistes fallers, dels quals formen part escultors, pintors o fusters que construeixen els monuments; o els tallers de confecció i les tendes que venen els trages típics d'estes festes.

Al Gremi d'Artesans i Artistes Fallers de València estan inscrits 230 associats, encara que el nombre d'artistes que viuen dedicats a la festa és molt major, ja que hi ha tallers que contenen amb varis empleats. Per no dir que les Falles competeixen a tota València, clar.

Deu

Haver

*Com es finança
una falla?*

Carmen Torrent

Des de fa uns anys estem immersos en una crisi econòmica de magnitud desconeguda. Aquesta crisi afecta a tots els sectors econòmics i és normal escoltar al carrer allò de “ací també ha arribat la crisi”. La Nostra Comissió porta des de l’any 1975 plantant falles i ja s’ha vist més d’una vegada de cara amb les crisis econòmiques que ha patit aquest país, però, afecten realment les crisis a l’estabilitat d’una falla? quins són els ingressos que més es veuen afectats? Per a poder contestar a aquestes preguntes primer deuríem saber ben bé com es finança una falla i això és el que anem a fer a continuació ficant com a exemple la Nostra Comissió.

I com es finança una falla? Per a començar cal puntualitzar que el finançament de les falles és distint, depenent de com és la falla i els seus fallers i com tradicionalment s’ha vingut finançant.

En la nostra som un número important de fallers i gràcies a això, l’aportació per quotes i loteries

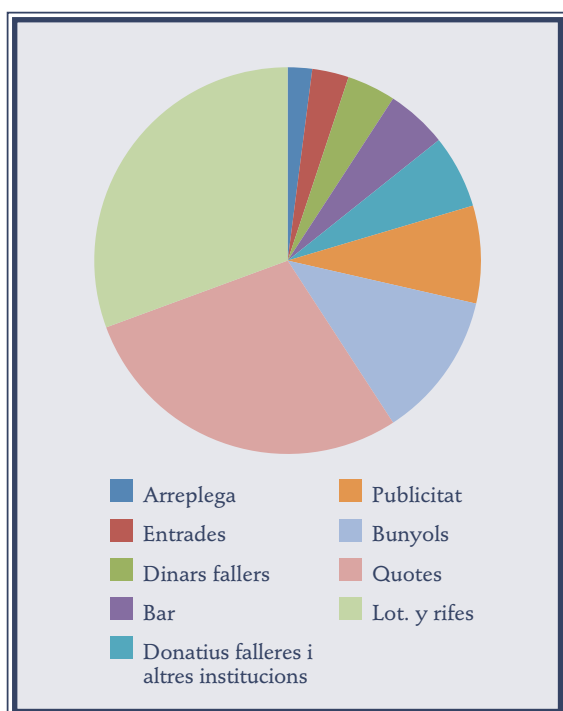
suposa el 58% dels nostres ingressos. Cada faller contribueix amb les seues aportacions per quotes i venda de loteria anualment perquè la part més important del pressupost estiga coberta. Encara així, es evident que amb eixa quantitat no és suficient per als gastos que tenim al pressupost any rere any.

Cóm aportem doncs el 42% d’ingressos que ens fan falta per a complir el pressupost? A la nostra falla un dels pilars més importants dels ingressos (a més de les quotes) ens el proporciona el treball desinteressat i sempre costant de les nostres bunyoleres. Estes dones són l’anima de la falla, un grup de treballadores que des del començament sempre han treballat per recaptar fons i amb les seues aportacions aconseguixen que la festa tinga sempre un gran esplendor sense castigar les butxaques de la resta dels fallers.

Elles que porten en la falla des de que es va crear, han sabut anar transmetent a altres persones les

Foto de Txema Rodríguez.

mateixes ganes d'ajudar a la falla amb el seu treball i des de fa uns anys compten amb altra gent que les tiren una mà, però l'ànima d'este treball ho suporten sobretot quatre persones i no voldria passar aquesta ocasió per donar-los el nostre reconeixement: Amèlia, Anita, Carmencín i Maruja, un agraïment que també va per a tots els que cada diumenge els ajuden en la venda de bunyols i fan que els ingressos d'aquesta activitat siguin d'un 12% sobre el total.

El 30% restant del pastís d'ingressos ve de xicotetes però no menys necessàries aportacions: publicitats diverses (10%), donatius de les Falleres Majors, fallers d'honor i la resta d'institucions (6%), recaptació al bar els dies d'orquestra (5%), dinars fallers (5%), venda d'entrades per a la presentació (2%) i arreplegà.

Parem en aquest últim punt. L'arreplega que fa un any era un dels actes més significatius per a la comissió i que ens donava uns diners importants,

que era el dia en què el poble col·laborava amb donatius a la falla, és ara només un acte emotiu i simbòlic que a dia d'ara només suposa el 2 % dels seus ingressos i li segueix per la qual aportació per entrades a l'acte de la presentació, que encara que este acte en sí no ens reporta beneficis econòmics sí que ajuden a mitigar els gastos de l'esdeveniment.

Aquesta radiografia sobre el finançament de la Nostra falla a dia d'avui ens ha de servir per a dues coses principalment. Primer per a adonar-se del

valor de la gent que treballa activament per a que el 42% dels gastos estiguen coberts i, segon per a reflexionar tots junts de cara al futur. Aquestes són les vies de finançament que tenim ara, però no són restrictives, és a dir, sempre poden nàixer noves formes d'ajudar a la falla i està a la mà de tots els fallers trobar-ne de més i aconseguir que les que hi ha, o bé no desapareguen o bé es modernitzen i s'adapten a la demanda actual. Com diuen en la selecció espanyola de futbol: tots junts, podem.

*La font de la
festa*

Paula Carrión

Resulta curiós i fins i tot premonitori que el lloc on va començar el germen d'una de les fonts d'ingressos de la nostra falla, el Barracó de les bunyoleres, estigués situat on abans hi havia un pou ple d'aigua. El pou del Raval. "Després del pou van posar una font i després van cremar per primera vegada la falla, la nostra falla", recorda una de les bunyoleres mentre llança a l'ardent oli un tros de massa uniforme. Només després d'això van erigir per primera vegada un barracó que per a molts ha estat el símbol de la nostra falla durant anys. Només després que l'aigua, font i origen de tot, regués aquesta cantonada entre el carrer major i el que llavors es deia carrer Jose Antonio; com avui rega el treball d'aquestes dones els béns que la comissió fallera gaudeix gràcies a elles.

I és que tot i no ser l'ingrés principal de la nostra falla, les bunyoleres aporten una bona quantitat

de diners a les arques falleres. Concretament el 12% dels nostres ingressos provenen del seu temps i les seues mans.

No és cosa d'un dia, ni de la setmana fallera exclusivament. Si el temps ho permet, i en aquest cas el fred és que el temps ho permet) un grup de 7 dones i homes capitanejat per les veteranes Maruja, Amelia, Carmensin i Anita comencen el 9 d'octubre, dia de la Comunitat Valenciana, amb una mena de religió o tradició que els fa ficar-se en el món del bunyol d'octubre a març, de divendres a diumenge i de sol a sol. No hi ha descans per a elles.

I tota l'estona parlen, i tota l'estona riuen i tota l'estona discuteixen: que si van començar l'any 76, que no, que dos anys després. Que si eren fadrines quan van aprendre aquesta mena d'ofici no remunerat (monetariament). Que si eren

la tia Truca, la tia Cucala o si també estava la tia Puri entre el grup d'expertes bunyoleres d'aquells temps.

Quan se'ls pregunta sobre els diners que guanyen de forma altruista per a la falla, gairebé desvien la conversa, elles no veuen preu en això, ho fan per cooperació, per un projecte que creuen comú a molts, per ajudar en la mesura que poden. I que de portes a fora no ho admeten, però segur que saben que és molta l'ajuda que donen.

Tornem al tema dels diners, i es tornen a anar per les branques. Aquesta vegada diuen que la mare d'una d'elles va ser la que va començar a comptar els diners ja que en els inicis ni això els importava. No hi ha maldat en les seves paraules, potser una mica de picardia. "Que ací ningú es portava els diners", fan broma mentre una gira sense parar la vella màquina de fer xurros. I tornen als temes que els preocupen o que els alegren: els fills que viuen lluny de casa toca hui.

Com si d'una font d'aigua es tractara, ara un poc mes lluny d'aquell pou on es va fixar el primer barracó on va començar tot, les bunyoleres donen, donen, donen... Donen a la seua falla el seu temps i el seu treball com l'aigua rega de vida a tota la seva comunitat. Donen vida elles també, però dissimuladament fan com que no ho saben.

Canviar el xip

Manuel S. Jordi

Periodista

Haver Saldo

La crisi ho canvia tot. La crisi és una manera de dir-ho, perquè la paraula ens remet a significats tan diversos com elàstics per tal d'evitar endinsar-se en els territoris de la delinqüència financera. Un entramat que ha rendit i sotmès les institucions i formalitats democràtiques a la condició d'ostatges o convidats de pedra -malgrat la síndrome d'Estocolm que pateix la política convencional fossilitzada-, alhora que ha provocat l'enfonsament d'un sistema, també de valors, que fractura la societat i esdevé una amenaça letal. Uns mesos més d'aquesta porga i potser les flames envairan el calendari, afavorint un espectacle de foc aliè al calendari oficial de Falles. Tornem al principi. La crisi ho canvia tot. I les Falles no seran una excepció. Tot l'exèrcit dels Nostradamus entretinguts a justificar, o impugnar segons el cas, el full de ruta imposat per la criminalitat financera o, si ho prefereixen, el discurs dominant sobre la lluita contra el dèficit, l'extermini dels serveis públics, la desprotecció social, l'esclavisme laboral, el retorn al feudalisme estamental i resta del catàleg embolicat amb el paper de regal decorat amb motius neoliberals, tot l'exèrcit de profetes i apòstols del que ens queda per passar resumeixen la doctrina de l'apocalipsi de dos maneres. No és aquest el lloc ni el moment de reproduir la col·lecció de fal·làcies en circulació, però feta l'explicació, sempre a conveniència de part, els més entusiastes del model proclamen que no hi ha alternativa. I els que basculen entre la resignació i l'esperança que arribe Superman perquè capture els dolents i retorne el planeta a la normalitat passada, la de les desigualtats dins d'un cert ordre i escala que, si més no, respecte les classes mitjanes, aquest segment d'analistes proclama que la cosa ha assolit un punt sense retorn i que la humanitat -disculpen la falta de concreció-, mai més tornarà a lluir els indicadors econòmics i de benestar general anteriors al colp d'estat de la delinqüència financera. En aquest darrer extrem, només en el darrer, potser tenen raó. Les coses no tornaran a ser com abans. I això també afecta les Falles. Des de els fonaments econòmics fins a la concepció mateixa de la festa, s'imposa el canvi. Es tracta d'alguna cosa més que ajustar la di-

menió de la festa i els signes externs als temps de penúria i de mancances. És l'hora de canviar el xip. En certa manera l'escenari, un dels escenaris possibles, apunta cap a un retorn als orígens tot i incorporant uns patrons de sostenibilitat conseqüents amb la societat del segle XXI. Les teories econòmiques del decreixement, a l'abast dels lectors més heterogenis gràcies a la pedagogia de Serge Latouche, poden ajudar a imaginar i comprendre un marc de referències i d'actuacions més racional, més plausible, més sociable i menys hostil que la destrucció uniformement accelerada a què ens aboquen les maneres de fer actuals i les pràctiques associades a l'estructura de les Falles i les comissions respectives. Serge Latouche és un economista francès que ha popularitzat, entre altres, el concepte del decreixement i els estils de vida associats. Els lectors interessats tenen un ventall de llibres a l'abast.

El creixement és un model esgotat. I, encara que el que s'esdevinga després de la fallida financera dibuixara un possible retorn als comportaments de l'època de la industrialització iniciada cap a la meitat del segle XX, el manteniment dels estàndards de producció i consum són del tot inviables. El pic de Hubbert, és a dir, el límit de reserves de petroli ja s'ha sobrepassat quant a costos extractius inferiors als beneficis de la comercialització. Significa que a partir d'ara els recursos declinaran tan ràpidament com van créixer al llarg del segle passat i aviat arribarà un moment en què

els costos energètics d'extraure'l seran superiors a la capacitat energètica del cru capturat del subsòl. Quin és el catàleg de productes i materials que il·lustren la nostra dependència del petroli? És evident que hi ha massa coses que ens ocupen l'atenció ara mateix per a parar-se a pensar en un horitzó apocalíptic que, tanmateix, es troba a dos o tres decennis tirant per dalt. El temps passa volant i toca revisar bona part dels nostres comportaments al si de l'organització social. Fa només uns anys tot açò era ciència ficció. Ara, amb totes les reserves i silencis imposats, la utopia ja no ho sembla tant. Sobretot, perquè si l'economia consisteix bàsicament a distribuir recursos escassos amb criteris eficients, el planeta, cada dia més, esdevé un bé escàs. El que s'anomena creixement sostenible és mentida. Perquè ni les matèries primeres, ni les fonts energètiques emprades fins a l'abús són inesgotables. S'acabaran un dia o un altre. Això també afecta les Falles. Des de la grandària i els materials emprats per a la combustió final, fins als espais i les activitats que han acompanyat la festa, tal com l'hem coneguda fins avui. La crisi ho canvia tot i l'economia de subsistència a què ens aboquen no suporta un model artificios ni impostat, per bé que les resistències al canvi apel·len a la tradició. Els anys de 'vaques grasses' han afavorit la pervivència d'una sèrie d'hàbits i de maneres de fer que les comissions falleres hauran de revisar. Els efectes negatius sobre el medi

ambient en són alguns. La producció de residus, els consums energètics, d'aigua, de matèries primeres i d'elaborades com ara paper, plàstics..., les contaminacions acústica i lumínica, les emissions a l'atmosfera, els efectes sobre les persones i veïnats, els danys a l'entorn urbà... són variables de la festa que demanen una reflexió i un ajust a les noves circumstàncies, per dir-ho d'una manera suau. I a mesura que la consciència dels fallers –i del conjunt de la ciutadania– avance en el sentit que cal acoblar la dimensió de la festa a la realitat econòmica i, per exemple, a la rebaixa de les amenaces medioambientals, la nova perspectiva s'obre a altres camps de la mateixa festa. Des de les formes associatives fins a l'ocupació de l'espai urbà, sense oblidar el calendari laboral, les formalitats, l'impacte en el sistema productiu... i, al capdavant, la raó i els objectius de la festa. Perquè tot és economia, qualsevol mesura que s'aplique en cadascuna de les seqüències que configuren el conglomerat de les Falles, ens convida a pensar en els mateixos orígens de la festa, en l'evolució a través dels anys i en aquells aspectes que han contribuït a una certa desnaturalització: probablement conseqüència de les eufòries econòmiques –i polítiques– de cada moment històric.

Descolonitzar el pensament, la manera de veure la realitat, tan lligada a determinades pràctiques productives i hàbits de consum, esdevé fonamen-

tal per a abordar alternatives al malbaratament de recursos que aniran escassejant i encarint-se. D'altra banda, les teories del decreixement, segons proclamen els defensors, no signifiquen cap retorn a la caverna. A tot estirar, ens situen en patrons de consum de la primera meitat del segle passat. La impugnació dels referents econòmics del creixement –i de l'austeritat suïcida– ens convida, de pas, a fer una ullada retrospectiva als orígens de les Falles. Probablement no caldrà plantar ninots confeccionats a base d'andròmines velles. Però la indústria i els artesans tenen per davant un gran repte per a la innovació i el disseny associats a l'ús de materials menys contaminants. No són manies d'ecologistes. L'extinció d'espècies i els desgavells meteorològics relacionats amb el canvi climàtic assoleixen freqüències poc imaginades fins ara. Tampoc és cap secret que les grans potències, malgrat la incompetència i la paràlisi que imposen els interessos creats, van haver d'acceptar el discurs sobre les amenaces globals a partir de les anàlisis econòmiques que pronosticaven amb la contundència de les dades el caos directament proporcional als augments de temperatura provocats per l'acció de l'espècie més devastadora del planeta. Hi ha altres aspectes de les Falles

que poden abordar-se des d'aquesta perspectiva, a condició de flexibilitzar les barreres mentals. Els dogmes, no només a l'univers de les creences, són arsenal retardatari. De manera que si qüestionem el material combustible, potser caldrà revisar la dimensió dels monuments a cremar. Perquè el contrast entre les dificultats econòmiques de les famílies –formen part o no d'una falla– i un fals esplendor plantat a la cantonada, representa una ficció per als visitants i un escarni per als indígenes. I al contrari, ¿com evitar el patetisme que reflecteix la pobresa d'un cadafal, mentre el programa oficial i les desfilades intenten amagar altres insolvències? Toca reflexionar, així mateix, sobre altres efectes contaminants associats a l'era del despropòsit: soroll, calendari i horaris d'ocupació de l'espai públic, us i abús de material pirotècnic: s'imposa la racionalitat i la prudència per damunt del desgavell contingut en la proclama d'aquella alcaldessa que escridassava: “¡Pólvora para todos y para los niños también!”. La crisi és l'oportunitat, diu el clàssic. Fer cas al pronòstic, clarament optimista, demana abordar la festa des d'una perspectiva global. L'ajustament econòmic ha de ser-ho, també, ecològic i social, i això suposant que no siguin tres parts d'una mateixa falla.

La limitació pressupostària obre espais per a la innovació. Noves i velles demarcacions què, més enllà de la captació de recursos, de la filiació de les comissions i de l'àrea urbana d'influència, conviden a assajar vies de participació social, de viabilitat econòmica, de sostenibilitat ambiental, de convivència cívica... Sense oblidar els plantejaments crítics que donen sentit a la falla: els que s'expressaran en el monument que es cremarà, i els que pot generar una comissió fallera des del seu arrelament i capacitat d'intervenció en l'entorn. L'economia del decreixement emergeix sobre les deixalles de models esgotats i insostenibles, a més d'injustos i generadors de desigualtats. Les Falles no haurien de ser una excepció en el disseny de la societat que, arribat el cas, puga sobreviure a les penúries d'ara i a les amenaces del futur. És un bon moment per a canviar el xip.

Deu

Haver

Saldo

La revolució dels materials

Dani Borrás

Periodista

Quan un inexpert s'apropa als monuments fallers per primera vegada, sempre hi ha algú d'avançada edat que li explica que els ninots es modelen amb fang, se'ls trau un motle d'escaiola i després es treballa un positiu amb cartró pedra, s'unixen les peces i se'ls dóna panet. Doncs bé, la majoria d'estos materials estan obsolets en els tallers de falles. Les tècniques no sols han avançat, sinó que s'han diversificat tant que cada artesà té la seua pròpia enciclopèdia de processos per a construir un monument. I les que vindran. L'única premissa, encara que perversa, és que el resultat deu ser combustible. I que el futur permet, a més, estalviar uns bons diners.

LA TELA

És un bàsic de qualsevol taller de falles. S'utilitza en els inicis de la festa per a vestir el ninot. Es va perdre amb la falla artística i es va oblidar per complet durant els anys seixanta, setanta i vuitanta del segle passat. Però tornà amb força de la mà de Manolo Martín o Miguel Santaaulalia. Als noranta inclús es va plantar una falla de secció especial completament construïda amb tela en Blanquerias. Joan Blanch ha aconseguit molts premis amb falles infantils de ninots íntegrament vestits. I Anna Ruiz utilitzà l'any passat tela vaquera per a donar-li un acabat contemporani als caminants de Mossén Sorell-Corona.

EL CARTRÓ

Començà a proliferar amb la tècnica del positiu de motles d'escaiola, substituint la cera que fins aleshores definia les cares dels ninots. Després va servir per a construir les figures completes. Els artistes dels tallers més importants, com el de Vicente Luna, Salvador Debón o Julián Puche, modelaren grandíssimes figures en fang, de fins deu metres d'alçària i que pesaven varies tones per a traure-les dels motles i reproduir-les en l'única tècnica que permetia crear volums fins a eixe moment: el tirar de cartró.

Un laboriós procés que obligava a mantindre uns terminis de secat ingents. Hui s'utilitza un cartró esponjós per a donar l'acabat a totes les figures.

EL SURO BLANC

Criticat per uns i lloat per altres. El ben cert és que sense polietilè expandit no haguérem pogut veure els monuments espectaculars dels últims vint anys. La família Santaaulalia no l'inventà, però sí que va desenvolupar els mecanismes per a traure-li el màxim partit: gúbies elèctriques i talladors làser que hui en dia permeten la màgia d'ampliar xicotetes maquetes a volums colossals en qüestió d'hores. Les plaques es componen com un puzzle. El secar és ràpid. Les reparacions en la planta

són molt senzilles. I els remats pesen molt poc. Gràcies a ell s'han plantat falles de trenta metres d'alçària en Nou Campanar. Amb les tècniques inicials hauria sigut impossible. Encara que també requereix un tractament amb cartró i verrim per a donar-li un acabat òptim, previ a la pintura.

LA FUSTA

Encara més primitiva que el cartró o la tela, la fusta és l'essència de les primeres fogueres que algun dia passaren a anomenar-se Falles. Cada vegada s'utilitza menys per als acabats, però més per a les estructures enormes que han de suportar molt de pes. S'utilitzen taulers per a construir peces geomètriques o bases de l'escenografia. Les bigues de les estructures es construeixen amb fusta de pi o de xop. Quan es consoliden en forma triangular i piramidals es creen carcasses resistents.

També es pot utilitzar com a acabat escultòric: veja el cap de Leonardo Da Vinci per a Na Jordana absolutament realitzat amb vareta o la innovació tècnica de Giovanni Nardin (Lepanto Guillem de Castro) per a convertir la fusta en quasi l'única matèria de les seues escultures falleres.

PINTURA PLÀSTICA

El maletí d'olis i l'olor a aiguarràs és quasi anecdòtic en els tallers fallers actuals. Per als acabats s'utilitzen pintures plàstiques de secat ràpid. L'evolució va permetre un major virtuosisme, colors nous i sobretot una paleta molt més completa que permet pintar una capa damunt altra en pocs minuts. El mestre absolut de la tècnica ha sigut, i està sent, Julio Monterrubio, que va revolucionar les falles amb les tonalitats pastís i les seues llampades de traços plans. Hui ho executen amb molta mestria firmes com Pere Baenas, Latorre i Sanz o Vicente Martínez amb Carlos Corredera.

ESCÀNER 3D

Fa uns anys pocs tallers l'utilitzaven. Era una tecnologia molt cara que només es podia amortitzar quan es resolien remats per a diverses falles d'Especial o la Falla Municipal. Gràcies a ell, qualsevol figura de xicoteta grandària es convertix digitalment a plans que es projecten sobre el suro i fan la silueta amb làser. Després només queda muntar, escatar, preparar i pintar. Esta tècnica permet reproduir una figura de ceràmica o plastilina a

Foto de Txema Rodríguez.

una escala de 15 metres d'alçària en menys d'una setmana.

IMPRESORA 3D

Encara no ha arribat als tallers, però molts artistes estan interessant-se per ella. Es tracta d'un artefacte que talla volums partint d'una planimetria digital realitzada amb Autocad, o mitjançant d'algun software de disseny tridimensional, com Maya. També permet reproduir còpies d'un objecte prèviament escanejat. Fa uns anys només la utilitzaven indústries de Xina per a la reproducció de figures de xicotet format, però amb la seua popularització els artistes fallers començaren a modelar les falles des del seu despatx en poc de temps.

CORFA DE TARONJA

Davant els descontents per l'abús del suro blanc, que principalment afecta a la cremà, hi ha qui ha investigat materials similars. Des de la Universitat Politècnica de València s'estan postulant des de fa un temps per una tècnica que ja ha sigut objecte d'estudi i que resultaria eficient i sostenible a nivell mediambiental;

una bromera d'injecció sobre el motle, o per a crear planxes tallables, composta essencialment de rebuts de corfa de taronja; cosa que eliminaria el fum negre i resultaria menys nociu per a la naturalesa que el cremar quantitats ingents de plàstic. Encara no s'està utilitzant, però tot arribarà.

FERRO

Està completament defenestrat, però va arribar als tallers per a quedar-se fa vint anys. I no estem parlant de claus, caragols, fil d'aram o xicotetes peces d'unió entre bastidors de fusta, sinó del ferro com a element que sustenta la carcassa. Un dels primers en utilitzar-lo va ser Paco López en falles infantils. I el seu màxim apogeu va ser en 2010, quan el monument guanyador de Nou Campanar deixà veure després de la cremà una torre intacta de més de vint metres. És cert que ningú prohibeix el seu ús i que més val ferro que ficar en joc la seguretat dels milers d'espectadors que passen per davall dels remats del monument, però mestres com José Pascual Pepet saben molt d'estructures desafidores de fusta i resina.

Deu

Haver

Saldo

*La Indumentària
valenciana sorteja
la crisi*

Maria Comes

Periodista

Triar trage de valenciana sempre ha sigut un moment molt especial per a qualsevol dona que visca les Falles intensament. La tela, les manteletes, l'adrés, les pintes, les sabates i, per suposat, els monyos; un llarg procés per a fer-se amb una confecció que, probablement, durarà tota la vida. Però, què sabem realment d'esta indumentària? Quines persones són les que estan darrere d'este procés creatiu i com ha afectat la crisi al sector? Repassarem el trage de valenciana des del cap fins als peus.

1. ELS MONYOS

Amb la ratlla en mig o les tres ratlles. Un monyo només o els més tradicionals: dos als costats i un darrere. Les falleres saben què dur és suportar els ganxos i l'adrés, sobre tot, en les rodetes, és a dir, els monyos que cobrixen les orelles. El monyo, a l'hora de vestir-se de valenciana, és una de les parts més importants del ritual d'una fallera.

Durant esta època de l'any, les perruqueries s'omplin de dones, de ganxos i de pèl postís de múltiples tonalitats. Treballen a destall, no importa que estiguen en plena crisi econòmica. En la setmana fallera ningun perruquer del sector es queda sense treball. Tant és així que les clientes no esperen l'últim moment i comencen a reservar hora inclús dos mesos abans de la data. "Cada dia pentinem entre vint-i-cinc i trenta persones, i quasi sense descansar", ens asseguren en una perruqueria del centre de València. El preu total va des dels vint-i-cinc als quaranta euros, encara que la modernitat

ha portat fins a 'internet' monyos cosits, postissos 100% que superen els cent euros.

Encara que la crisi no afecte directament els perruquers del sector, no es pot dir que no ha fet massa. De fet, molta gent tria pentinar-se a casa. No és estrany trobar en 'youtube' tutorials en els quals s'ensenya a fer monyos totalment gratis. Hi ha centenars d'ells. No hi ha ningú que deixe de vestir-se per no poder pagar en una perruqueria.

En els últims anys s'està imposant pentinar-se amb un sol monyo. Per a alguns professionals és pràcticament un sacrilegi i una ofensa a la tradició valenciana. No obstant, este pentinat més senzill era típic del segle XVIII. "El pentinat dels tres monyos apareix amb els romàntics al segle XIX. Fins aleshores, anaven amb un sol monyo, però en l'època actual este pentinat es veu amb més categoria" va explicar l'experta en indumentària valenciana Victoria Liceras en un article del diari valencià Levante-EMV. El fet de que torne és una moda més. Una de tantes que entelen o renoven, depèn del punt de vista, la indumentària valenciana.

2. LES PINTES

A Fernando Roda li ve de família. Son pare es dedicava a la fabricació de pintes des de que ell té memòria. Recorda el taller, els metalls i que li agradava veure com treballava son pare. "És una professió que es transmet de pares a fills. Jo vaig començar quasi sense adonar-me'n i ací continue amb els dos germans meus", rememora Roda. És un artesà en tota regla, de fet presumix de títol: campió nacional d'orfebreria. Cisella, planxa els metalls, fa amb delicadesa les pues i entrega les seues xicotetes obres d'art sempre puntual.

En dos o tres dies aconseguix acabar un joc de pintes. "Es fica en planxa, en un disc de plom. Després, amb un llapis es fa el dibuix per a cisellar damunt. Torna a ficar-se en la planxa i al traure-la de nou se li pega per darrere perquè sembla el relleu", explica amb paciència l'artesà.

Roda és un purista. Mai gravaria dibuixos que no correspongueren a la tradició. “Si ve una fallera i em demana que li grave l’escut de la seua falla li diria que no. És una aberració”, assegura amb contundència. Per això, li dóna molta importància a la reproducció d’il·lustracions barroques del segle XVIII. Es documenta minuciosament i busca les anomenades *cartes de boda*, on apareix la dot de la dona valenciana d’antany. “Ací es troben tot tipus de dibuixos”, afirma.

La crisi no ha passat de llarg pel taller dels Roda, on treballen els tres germans. “Qui et diga que la situació econòmica no es nota, mentix”, assegura. Restauracions, neteja i compra de pintes bàsiques són el nou pa de cada dia d’esto orfebre valencià. “Treballo al 40%, però he de reconèixer que encara així tinc beneficis”, sentència. El món faller és més fort que qualsevol crisi. Si una clienta necessita unes pintes no dubtarà en comprar-les. “Això sí, abans no es preocupaven pel preu. Això ara ha canviat”.

3. L'ADRÉS

En la casa dels Roda també es fabrica l’adrés: la joia, les arracades, la polsera, les agulles. Els germans de Fernando, Néstor i Guillermo, són els encarregats d’esta tasca que s’apropa més a la joieria. El procés és molt similar a la fabricació de les pintes. És necessari ficar cada un dels elements en les planxes. S’esculpix i després es banyen en or o argent, depèn del gust de cada fallera. D’ací passen al muntatge, és a dir, a la col·locació de pedres precioses. “El procés és més llarg, més complex, les peces són molt més menudes. Tardem uns cinc o sis dies” conta Roda des del seu taller.

Este home, que porta tota una vida dedicant-se a este ofici, manté que no és possible “sota ningun concepte” inventar-se un adrés. “Se suposa que són rèpliques. Imitacions d’altre segle”, puntualitza al temps que explica que el trage de valenciana és de clara inspiració francesa. Conta que antiga-

ment, la gent d’alt llinatge era la que es relacionava amb els francesos. Seguien les seues modes i després, en quedar-se vells els seus vestits, se’ls regalaven a les seues criades o a les dones de classe més baixa. “No existix el trage de fallera. Una fallera se és. Una fallera es vist de valenciana, no sé si m’explique”, es preocupa.

El problema per a este sector en concret, ple de riquesa i tradició, és que l’intrusisme és cada vegada més habitual. Fonedors, gravadors, antics bijuters s’estan fent forat en este ofici. “A mi em sembla legítim, però el treball no és rigorós” explica Roda. “És barat i estem en una època en la qual tot val” conclou. I el cert és que d’esta forma més gent pot accedir a adreços i pintes, encara que les rèpliques no es corresponen amb la tradició.

4. EL VESTIT

Maria José Cañadas és professora d’indumentària a l’escola de Formació del Gremi Artesà de Sastres i Modistes de La Comunitat Valenciana i dirigeix des de 2003 una botiga dedicada a la confecció d’estos tradicionals trages. Al seu xicotet negoci treballen ella i una altra sòcia, encara que reconeix que algunes de les tasques de confecció les encarreguen a treballadores externes, com és el cas de les broadores.

Cañada subratlla vàries vegades que el trage de fallera i el de valenciana no tenen res a veure. “El que més es veu és el trage de fallera. És més ostentós, està més carregat i esta subjecte a modes i tendències”, explica. “En canvi, la indumentària valenciana se cenyix el més possible als vestits dels segles XVIII i XIX., acaba. Per a ser més clars, per indumentària entenem el trage de llauradora valenciana del segle XVIII, i per trage de fallera, el que s’assembla a aquest. “La principal diferència és la falta de decor en l’actualitat, en relació amb un trage del segle XVIII”, assenyala. Antigament, l’escot sempre es cobria amb el mocador, cosa que comparteix l’experta en indumentària Victoria Licerias. De fet, les senyores que no portaven mocador, o mostraven l’escot, eren considerades de mala reputació.

El primer que es fa al taller de Cañada és saber quin tipus de trage es va a confeccionar, i una vegada aclarit este tema es prenen les mides de la clienta i es procedeix a la realització del patró, el tall del teixit, muntar les diferents peces i ficar-les a punt de prova. Una vegada provat, es rectifica i es torna a provar per a després donar-li els últims retocs. Açò en temps es tradueix en dos o tres mesos.

“El que et marca el preu del trage de fallera és la tela”, sosté Cañada, qui afegix que el més bàsic pot costar entre 1.300 i 1.400 euros. “Encara que després et pots trobar amb vestits de 20.000, això depèn de l’economia de cadascú”, es riu. No obstant, el trage de valenciana és molt més econòmic, ja que les teles són més senzilles, generalment lli-ses. Tal vegada per això està ficant-se de moda. La recuperació de la tradició en el sentit més estricte té molt a veure, en moltes ocasions, amb la situació social de la regió.

“La crisi ha portat coses bones”, reflexiona esta professora. “Des de que va començar, la gent ens està portant peces que són quasi de col·lecció. Algunes tenen 100 anys. Relíquies que tenien guardades en algun armari i que ara, a falta de liquidat, han recuperat. Nosaltres les arreglem. Més bé les restaurem”, s’alegra. Conta que les seues clientes li diuen que no se les posaven perquè eren velles. “No se n’adonen de que la tela és molt més bona que les que es fabriquen actualment”, assegura mentres diu que d’esta forma s’està fomentant la forma de vestir-se més tradicional.

Cañada pinzella la situació d’una forma molt positiva. Des del seu punt de vista, el gremi està creixent. Els alumnes de l’escola van a més i les llistes d’espera són cada vegada més habituals. “Cada vegada més joves s’interessen per les arrels, el folklore, les costums i les tradicions. I això és bo”, sentència.

Però un altre fenomen s’ha desencadenat amb la crisi: el lloguer dels trages, que en estos últims anys està molt més cotitzat. En la tenda d’indumentària regional Pinazo, fundada pel seu besavi en 1876, Pepe Pinazo dóna, literalment, “gràcies a la crisi”. En un article del diari Levante-EMV, Pinazo assegura que començaren l’any amb més de 300 vestits per a fallera. “Només ens en queden que tres. La resta l’hem llogada. Més que mai” diu. Fins alguna que altra fallera major ha optat per esta opció.

5. LES MANTELETES

Carmen Esteve era famosa a Algemesí. Ella i les seues filles fundaren esta empresa l’any 49, quan les indumentaristes es podien contar amb els dits d’una mà. Les manteletes de “Hijas de Carmen Esteve” tenen un lloc prestigiós dins del gremi. En este taller es poden trobar manteletes de tots els estils, inspirades en dibuixos antics fruit d’un laboriós treball d’investigació, així com creacions exclusives. Manteletes de cadeneta i realç, fetes a mà sobre bases de nipy, gases, seda natural i tuls

de fil, materials nobles exalçats amb diminuts lluntons i fils de metall. Un treball que pot costar, sorprenentment, només una setmana.

En el taller només queda treballant una de les filles de Carmen Esteve, a la qual li s’han afegit les nêtes de la fundadora, que han continuat la tradició. “Ací som 15 broadores i no parem ni un moment. Ni en estiu ni en hivern”, assegura Ana Rubio, una d’elles. “Quan hi ha menys treball ens dediquem a fer sinagües, generalment en estiu”, explica.

El rigor és essencial en el seu treball, com tots els que es dediquen a la confecció en el món faller. Imiten els encaixos i les randes dels segles XVIII i XIX i asseguren que “no és sector per a la invenció”. La paraula rèplica torna a aparèixer.

Rubio, més coneguda pel cognom de la seua iaia, apunta que la crisi no es nota tant en el seu sector. “tenim sort” diu. “La gent aparta alguns diners per a arreglar els trages o comprar manteletes noves. Algú que sent molt la festa fallera no deixa de gaudir-la perquè l’economia vaja mal”, opina. “Açò es manté i, en conseqüència, el treball també”.

Després d’esta recorregut pels més importants tallers d’indumentària, és fàcil intuir que el món faller se sent, és fort i, per moltes crisis que vinguen, mai morirà.

Elogi del foc

Susana Rodrigo

El foc, element màgic, és el protagonista d'un viatge cap a temps remots, quan els humans varen descobrir com dominar-lo, com gaudir dels seus beneficis i de la seva màgia, de l'escalfor, l'alegria i la transformació de les coses.

Alguna cosa terrenal, antiga, ens lliga al foc. Un sentit ancestral de tribu que portem gravat als gens. El foc té una capacitat hipnòtica, que ens aplega i ens acull.

El foc és un dels fenòmens més violents de la naturalesa: destrueix tot el que troba al seu pas. Els humans hem après però a enfrontar-lo aconseguint, inclús, domesticar-lo i treure-li profit per a la vida quotidiana. Però el foc, mai no es deixa dominar del tot.

El foc té, a més a més, un caràcter simbòlic que el lliga des de sempre als rituals i a les tradicions de la humanitat.

La mitologia conta que el déu Zeus va prohibir que els homes conegueren el foc, però Prometeu el va desobeir i, robant una flama de l'Olimp, li la va regalar als éssers humans.

Quan l'humà aprèn a encendre foc, fa un pas de gegant en l'evolució i se situa, definitivament, per damunt de qualsevol altra espècie. L'ús del foc canvià els costums i els hàbits alimentaris. Les fogueres combaten el fred i la foscor, permeten aventurar-se cap a nous territoris i enfrontar els animals perillosos.

El foc, a més, ha estat des de sempre un element bàsic en la tradició festiva dels pobles del Mediterrani. Foc i festa són per a nosaltres una mateixa cosa; un tot inseparable, estretament arrelat a les nostres vides, a la nostra cultura. Celebracions vinculades amb els solsticis, festes majors i patronals, omplien de foc pobles i ciutats de tot el Mediterrani.

I els valencians, el 19 de març convertim la nit en foc. Cada dia de les festes falleres, cremem la por

i la malaurança; cremem l'angoixa i el disort. I la pólvora envaeix els carrers. És la festa del foc.

LA PIROTÈCNIA O L'ART D'EMOCIONAR AMB EL SO, LA LLUM I EL COLOR

La fabricació de focs d'artifici és un art. La llegenda conta que s'originaren accidentalment fa uns 2.000 anys a Xina quan un cuiner que treballava a l'aire lliure va mesclar carbó, àcid sulfúric i nitro. La mescla es cremà i quan va ser comprimida dins una canya grossa de bambú, explotà. Els gregs varen ser els responsables de que esta explosió de color arribara fins a Europa i, encara que va caure en l'oblit durant molts anys, entre els segles XI i XII va ser introduïda pels àrabs en la Península Ibèrica.

Avui, no hi ha festa ni celebració important en la que no estiguen presents els focs artificials. Són espectacles plens de màgia, responsabilitat directa dels mestres pirotècnics.

La Pirotècnia és un ofici en el qual intervenen gran quantitat de persones, des del que fabrica la pólvora, fins a l'última persona que tanca l'emballatge. És, per damunt de tot i encara en aquests moments, un ofici artesà, on la figura del mestre pirotècnic té molta importància: ell i sols ell és el qui coneix els "secrets" de l'ofici, que es transmeteix habitualment de pares a fills.

	En Espanya, la indústria pirotècnica conta amb un centenar d' empreses. Són negocis familiars que no solen comptar amb més d'una vintena de treballadors fixes que s'hi veuen augmentats durant els mesos d'estiu –els mesos de més treball per als pirotècnics- amb personal eventual no-qualificat.	I en la Comunitat Valenciana, aquesta indústria té especial importància.
	Com a industria, també ha vist arribar les noves tecnologies, sobretot en matèria de seguretat i en allò relatiu als disbars, l'encesa de la metxa que dóna pas a l'espectacle.	La Comunitat Valenciana té una gran tradició en el sector pirotècnic donat que ve determinada per les característiques singulars de les seues festes, les falles, però també de les fogueres, les gaiates, moros i cristians... totes elles unes festivitats que centren la seua activitat en el foc i en els focs d'artifici, els seus protagonistes.
	Espanya va ser, en un moment donat, el principal exportador de productes pirotècnics de tota Europa; en aquests moments però, s'ha convertit en el primer país importador. Els productes pirotècnics se porten ara de Xina què, degut al baix cost de la seua mà d'obra, pot oferir articles molt més barats que els espanyols.	La pirotècnicia és un dels oficis artesans més arrelat de la Comunitat Valenciana amb quasi un miler d'anys a les esquenes i eixa activitat continuada i estable ha de tindre el seu corresponent reflexe en l'economia. Les festes valencianes en general i les falles en particular, constitueixen el més gran aparador internacional i nacional per als professionals del sector que produeixen quasi la meitat dels productes pirotècnics que s'exporten des d'Espanya.
	Les empreses nacionals, malgrat tot, continuen apostant pel disseny i la qualitat que són els seus principals valors donat que Espanya continua sent considerada com a un dels tres millors fabricants i dissenyadors d'espectacles pirotècnics.	La Comunitat Valenciana va ser el 2011 la que més articles pirotècnics va exportar -un 43% del total espanyol- i el valor d'aquestes exportacions va alcançar els 3'6 milions d'euros, la qual cosa suposa quasi un 45% més que l'any anterior. Segons dades de l'IVEX (l'Institut Valencià de l'Exportació), és Catalunya la comunitat que es situa darrere la nostra Comunitat seguida a prou distància per Aragó, el País Vasc, Navarra, Andalusia, Galicia, Madrid i Canàries.
	Els mestres pirotècnics tenen els ulls posats en el futur i els seus esforços van dirigits a augmentar la seguretat en el procés de fabricació dels artificis i en el disseny de nous productes i efectes que els permetan continuar en l'avanguardia mundial dels espectacles pirotècnics.	Els productes pirotècnics valencians arriben a més de 21 països. Japó va ser el primer client i Estats Units el segon i ambdós destins concentren el 75% del total exportat per la Comunitat Valenciana. Països com ara Canadà, Alemanya, Portugal, Emirats Àrabs, França, Marroc, Mèxic i Països Baixos completen la llista dels deu primers destins.
INDÚSTRIA PIROTÈCNICA. CRISI, QUINA CRISI?	En Espanya la pirotècnicia juga un paper molt important com a part de la diversió de gran part, per no dir de totes, les festes i tradicions culturals dels diferents territoris que la integren.	
		Però la pirotècnicia, no ha pogut escapar tampoc de la difícil situació econòmica per la que travessem. Els retalls també arriben a les festes i no hi festa sense foc, sense espectacle pirotècnic i més, en les nostres terres. Les pirotècnies tenen molts clients però, a nivell del territori pròxim, són les administracions locals els seus principals clients, de manera que les retallades considerables que han sofert en els últims anys els pressupostos municipals han impactat sobre els encàrreges pirotècnics que, en molts casos, han vist retallat inclús fins a la meitat el pressupost en focs artificials a més de l'alta morositat qe pateixen els

pirotècnics amb factures d'ajuntaments pendants, en alguns casos des de l'any 2009.

Si, per una banda, aquest sector es dedica a millorar la seua qualitat, a fer més competitus els seus preus i els seus productes, la crisi els està afectant i conseqüentment, afecta a la festa, tant, que algunes localitats han retallat fins al 50% dels diners de les festes que destinaven a pirotècnia.

Segons les pròpies empreses de pirotècnia, el problema no és l'entrada de comandes, que és més o

menys la mateixa que sempre donat que són pocs els municipis que decideixen no contractar un espectacle pirotècnic per a les seues festes, però el problema està en que volen que el preu siga inferior al valor real de l'encàrreg.

Altra qüestió serà quan cobraran les empreses ja que, com hem dit abans, moltes acumulen deutes des de fa anys. Els empresaris del sector es queixen de que cada any l'exigència dels seus clients municipals és major però, en canvi, volen pagar menys per elles. Els empresaris reconeixen que, en gene-

ral, les administracions públiques sempre han pagat malament però que a més, últimament retarden els pagaments d'una manera insostenible per a ells que no deixen de ser una empresa privada amb despeses i sous que cobrir a final de mes.

Són temps difícils per a un sector sense el qual les festes no serien igual –de fet, moltes no serien, senzillament– i que tracten de sobreviure aprofitant cada tro que es dispara en qualsevol racó del nostre territori.

Sembla que, amb els ajusts pressupostaris, els focs d'artifici estan sent els primers en caure dels programes festius i mentre la cosa continue així, el sector haurà d'afrontar la realitat: una situació de crisi que afecta a tothom i sobretot a les administracions locals però no és possible quedar-se només en la necessitat de retallar; es fa precis una reflexió sobre com influirà el retall en tots els àmbits econòmics que són satèl·lits de la indústria pirotècnica com per exemple, el sector hostaler i de restauració i altres moltes activitats.

Segons les dades de les pròpies empreses, són els castells de focs els que pijor parats eixen d'aquesta batalla de retalls. Als valencians sempre els ha agradat més les mascletàs que els castells, quan és precisament en estos en els que els pirotècnics poden fer més gala de tot el seu esforç en I+D, experimentant en noves formes i colors, nous muntatges en l'aire però, a més, també hi ha raons econòmiques en la preferència per les mascletades: mentre que una mascletà pot costar per terme mitjà al voltant dels 3.000€ el cost mitjà d'un Castell no baixa dels 12.000€

La pregunta, després de tota aquesta reflexió, seria si el sector pirotècnic està preparat o no per a eixir de la crisi.

En aquest sentit, moltes són les empreses pirotècniques que estan passant-ho malament, encara que cadascuna és un univers diferenciat i singular i no serveixen les regles generals.

Alternatives com, per exemple, la venda directa a intermediaris o directa al públic a través de l'apertura de tendes al por menor, semblen opcions complementàries. En paraules dels propis pirotècnics, si el negoci, tal i com ha funcionat fins al moment, s'ha esgotat, caldrà inventar noves possibilitats més enllà dels focs artificials.

Sempre hi ha futur i la creativitat dels pirotècnics valencians i espanyols, en general, és ben conegu-

da en tot el món per la seua innovació constant en els efectes pirotècnics.

Si es distingeixen precíssament com a professionals és per una conjunció especial entre art i ciència en allò que creen. A més d'això, en els últims anys les empreses del sector pirotècnic han avançat molt tant en la mecanització de la producció com en el propi treball, qüestions que han incementat la seguretat tan necessària en estes indústries. Vui en dia, tots creuen i treballen per una pirotècnic més moderna, més artística, més segura i, per tot això, una pirotècnic amb futur.

EL VALOR DE LES FESTES DE FOC

El 2007 una directiva europea sobre la pirotècnic va posar en seiós risc la continuïtat de les festes de foc, patrimoni cultural dels pobles d'Espanya i, especialmente de les terres –com la nostra- de la bessant mediterrània. La norma imposava, entre d'altres coses, una distància de 15 metres per als productes pirotècnics que s'utilitzen en festes molt arrelades en tot el litoral des de Catalunya a Andalusia així com els 12 anys com a edat reglamentària per a l'ús de efectes pirotècnics.

La mesura va provocar un gran malestar entre els molts que es varen sentir afectats entre els que se trobaven tant empresaris del sector de la pirotècnic com membres de col·lectius culturals dedicats a activitats relacionades amb el foc que consideraren que, en els fons, se tractava d'un cas d'incomprensió i de desconeixement de la cultura mediterrània per part d'alguns països del nord d'Europa on la manipulació dels artefactes pirotècnics queda reservada únicament a professionals.

Però la nostra cultura no és així. Nosaltres vivim al carrer i tot el Mediterrani i la seua gent estem units al foc, a la festa del foc a través de la pròpia història, de la celebració de les estacions... El foc ens atrau i totes les nostres grans festes comencen i acaben amb el foc, font de simbolisme i de renaixement.

El filòsof i novel·lista Umberto Eco explicava que les "altres cultures", les diferents a la pròpia, són precisament això, cultures, amb les seues creences, amb els seus ritus, amb els seus costums, completament raonables en el context en què s'han desenvolupat, és a dir, que es regeixen per la seua pròpia lògica interna.

I no totes són iguals, sinó que n' existeixen de ben diverses, i és fa precís prendre-les en consideració, i no menystenir-les ni molt menys reprimir-les.

Quan els eurodiputats del Parlament Europeu aprovaren la Directiva 2007 de 23 de maig, sobre la posta en el mercat d'articles pirotècnics, només van tenir en compte les lògiques internes predominants en els estats no mediterranis d'Europa. Per a un alemany, per a un norueg, la tradició pirotècnica és estrictament la del castell de focs artificials, disparat exclusivament per professionals, amb uns estàndards de seguretat per als espectadors molt superiors als que estem habituats en l'àrea mediterrània, on en territoris com el nostre, Catalunya, Andalusia, Itàlia o Malta gaudim d'una tradició pirotècnica molt antiga tant a nivell professional –els mestres pirotècnics- com per part dels col·lectius amateurs hereus de l'ús que els gremis antics feien dels anomenats "focs grecs" en les festes populars de tot el cicle anual.

Així les coses, ara ens toca posar en valor les pràctiques festives que empren la pirotècnic. Ara toca perquè, davant l'amenaça que suposà la Directiva Europea, cal que tothom es consciencie que les festes populars que usen la pirotècnic són, ver-taderament, un actiu patrimonial immaterial dels pobles on es celebren.

Tota la cultura que es desenvolupa al voltant del foc pirotècnic, els seus jocs, les seues dances, la seua música..., són grans desconegudes del nostre patrimoni cultural, inclús per a nosaltres mateixos.

Les lleis són dinàmiques i per tant, és possible canviar-les. Les europees, també.

El cert és que tots estos col·lectius, professionals i no, mouen un volum econòmic més que important i esta circumstància suposa una força que va aconseguir una moratòria de la directiva europea del 2007.

Això vol dir què, la unitat d'acció entre les administracions, els professionals, els col·lectius culturals i festius i els propis espectadors, és l'única força real que ens permetrà continuar gaudint del flaïre, el color i el so del foc i la pólvora, elements inseparables i constitutius del nostre patrimoni cultural.

*El preu de la
música*

Voro Contreras

Periodista

Les falles són un excés. Excés de soroll, excés de despesa, excés de teles, excés de gent, de calories, de cansament, de petards, de diversió. I excés de música. Ara menys, ja que les despertaes, amb la seua corresponent xaranga somnolenta, estan a punt de desaparèixer, però un podia empalmar un dia de falles amb el següent sense deixar d'escoltar música. Millor o pitjor interpretada, més o menys virtuosa, en directe o a través d'un megàfon ennasat, però durant les falles la música sempre està present. I, permeteu-me l'atreviment, de forma més constant que el foc, la pólvora, la llum i altres tòpics josepets.

I clar, tot açò costa uns diners. La inversió que afronten les comissions en la qüestió musical, només és superada (i no sempre) pel cost dels monuments. Des de fa anys, al nostre poble s'ha preferit invertir més en orquestres que en ninots. Totes dues despeses són efímeres, es volatilitzen

en l'aire. Dels monuments al final queden les cendres i l'estranya sensació de que un s'ha gastat un munt d'euros en alguna cosa que al final s'ha cremat, i els temps no estan per a estos tipus d'excessos. Però de la música, ni açò. Si per ventura, l'únic benefici palpable, comptable, és el que traga la comissió venent cubates a la barra. D'altra banda, les notes musicals funcionen com una espècie de banda sonora dels esdeveniments festius que s'acaba amb l'últim petard.

Segons les fonts consultades, una comissió fallera amb uns 250 membres (posem per cas) pot invertir durant les festes només en qüestions musicals uns 9.000 euros. En aquesta quantitat s'inclou la despesa en orquestres, discomòbils, xarangles i espectacles musicals per a xiquets. Sobra dir-ho, però és una quantitat evidentment menor que la d'altres anys, quan les falles, igual que la resta de la societat, tenia menys objeccions a cremar bitl-

lets (la qual cosa és conatural a les falles, però no tant a la resta de la societat, encara que això és una altra història).

La necessitat de les comissions de fer el mateix amb menys ha portat al fet que es contracten menys orquestres, malgrat que aquestes han baixat el seu “caché” de forma considerable, i que augmente el nombre de discomòbils (fins al cas que, com a passat a l'Eliana, hi haja falles que només organitzen actuacions de música enllaunada). Els defensors de l'opció del *disck-jockey* enfront dels conjunts músicvocals no solament esgrimeixen la seua barator sinó que solen congrega a més gent, sobretot adolescents. Els detractors assenyalen que les orquestres atrauen a menys gent però el seu públic fa més despesa en begudes espi-rituoses i són menys donats a barallar-se pels voltants del recinte.

El preu d'una discomòbil oscil·la entre els 500 euros de la més barata als 2.000 de les conegudes com “macro”. Per nit, clar. Per contra, una orques-tra pot valdre entre els 3.000 euros de les més modestes als 6.500 o 7.000 d'una Montecarlo. Així doncs, no és d'estranyar que, segons fonts del sector, la contractació de discomòbils haja augmentat un 50%, que vindria a ser el percentatge del que han caigut els conjunts de música en directe. No és d'estranyar, doncs, que una bona orquestra (posem, amb una dotzena de músics, més tècnics, més etc.) haja passat de demanar els 7.000 euros per nit als 6.000 euros, o fins i tot menys. Encara així, i segons les últimes dades, estan fent entre 10 i 15 *bolos* menys per temporada que en anys anteriors.

Tampoc és d'estranyar que amb la crisi el nombre d'orquestres en actiu haja descendit. Així, i segons dades del sector, en finalitzar 2012 hauran tancat la persiana al voltant d'una dotzena d'orquestres amb cert nivell. A dia d'avui, en la província de València hi ha registrades prop de noranta (més de cinc músics sobre l'escenari) i vint grups (conjunts que s'especialitzen a fer versions de temes més o menys rockers amb una formació similar a la d'una banda de rock: un parell de cantants, baix, guitarra, teclats i bateria).

Les orquestres més modestes segueixen mantenint un nombre similar de *bolos* encara que també han retallat les seues aspiracions econòmiques. Avui dia poden estar cobrant entre 3.000 i 3.500 euros encara que, a diferència dels grups amb més renom, durant les Falles poden arribar a baixar la seua cotització de temporada alta a la meitat.

De tot açò, què es porten els músics? Com tot varia, posem l'exemple d'una orquestra que cobra uns 5.000 euros per actuació. Els seus components tenen dues formes de cobrar: a través d'un sou mensual, que sol rondar els 1.100 euros; o per actuació, amb el que se sol portar uns 150 euros per nit.

A més d'orquestrs, conjunts i dj's, una part important de la música fallera l'assumeixen les bandes que acompanyen als fallers i amenitzen (o amenacen, que de tot hi ha) la majoria d'actes: despertaes, cercaviles, ofrenes, etc. No és exagerat dir que cada falla contracta durant la setmana de festes a la seua pròpia banda de música. I no solament de València sinò, vista l'enormitat de la demanda, d'altres punts de la península (pel que, en nombroses ocasions, l'estil de les bandes i, sobretot, xarangues foranes, no pega molt amb l'estil faller).

Igual que els disc-jockeys han sigut els grans beneficiats per la crisi (com els restaurants de menjar ràpid o els video-clubs), en el cas de la música de banda són les xarangues o les murgues les que han vist augmentar la seua part del pastís davant la necessitat de les comissions de gastar-se menys diners i, per tant, contractar menys músics. Enfront de la trentena o mig centenar de membres que pot tindre una societat musical, una xaranga no passa de la dotzena de components, cadascun dels quals pot guanyar entre 500 i 600 euros després de quatre dies de treball. Açò sí, aquestes xicotetes bandes, constituïdes en la majoria de cas ex profeso per a la festa fallera (o a l'estiu, per a les festes patronals) i el repertori de les quals toca des dels pasdobles clàssics a la cançó de moda adaptada als metalls, fan més hores que un rellotge i caminen més que un serè.

Que farem estes falles?

Programa de festeigs 2013

DISSABTE 9 DE FEBRER

A les 7'30h Muntatge del nostre parador.

A les 10'00h Esmorzar per als muntadors.

DISSABTE 16 DE FEBRER

A les 20'00h Recollida de les Falleres Majors, acompanyats per la xaranga "Desgarrats".

A les 21'00h Presentació de nostra Fallera Major Infantil, xiqueta Meritxell Llorens i de la Cruz, del President Infantil, xiquet Óscar Espinosa I Gil i de la Fallera Major Sonia Gil i Fogué a l'Auditori Socio Cultural de L'Eliana. En acabar l'acte de la Presentació, es servirà "xocolata amb panous" al nostre casal.

DISSABTE 23 DE FEBRER

A les 17'30h Concentració de tota la comissió al nostre casal per assistir a l'acte de "LA CRIDA".

A les 18'00h "CRIDA" a la Plaça del País Valencià. En acabar este acte, Cercavila pels carrers de la població.

A les 21'00h Paelles de Confraternitat Fallera al Carrer Major, organitzades per La Junta Local Fallera. (Cada Falla haurà de portar les paelles i els ferros, plats i coberts. Els ingredients "pollastre, conill, verdura, arròs, oli, pimentó, sal i aigua, així com la llenya", correrà a càrrec del organitzadors).

DIUMENGE 24 DE FEBRER

A les 11'30h Concentració al nostre Casal de les comissions masculina i femenina per a iniciar "L'ARREPLEGÀ" i l'entrega del Llibret a tots aquells que col·laboren amb les seues aportacions. Este acte estarà amenitzat per la xaranga "DESGARRATS"

A les 18'00h Concurs de "PLAY.BACKS" a L'Auditori del Centre Socio Cultural de L'Eliana, organitzat per la Junta Local Fallera.

DIVENDRES 1 DE MARÇ

A les 21'30h GALA FALLERA organitzada per la Junta Local Fallera.

DISSABTE 2 DE MARÇ

A les 18'30h Concentració al Parador per a formar les diferents comparses que participaran en la cavalcada.

A les 19'00h GRAN CAVALCADA de carrosses i comparses, amenitzada per unes quantes bandes de música de renom de la comarca de Camp de Túria.

A les 21'30h Sopar al Parador per a tots els fallers i falleres. Sopar preparat per les nostres bunyoleres.

DIUMENGE 3 DE MARÇ

A les 12'00h "JIMCAMA", organitzat per un grup de falleres de la Nostra Comissió. Per a xiquets i xiquetes de 12 a 14 anys.

A les 18'00h Berenar per a tots els Fallers i Falleres de la Comissió ofert per les Falleres Majors i el President Infantil.

DISSABTE 9 DE MARÇ

A les 18'00h "GRAN GLOBOTÀ" sota el nostre parador. En acabar "GRAN BATALLA DE FARINA":

A les 21'00h Sopar al nostre parador.

A les 22'30h Actuació del grup de danses "LES ARRACADES"

A les 00'30 Ball fins a les tantes a càrrec d'una "DISC MÒBIL"

DIUMENGE 10 DE MARÇ

A les 11'00h Primer campionat de "FUTBOLÍ", acompanyat per un gran esmorzar preparat per Juan Espinosa.

DIJOUS 14 DE MARÇ

A les 18'30h Començament de "LA PLANTÀ" de la nostra falla gran.

A les 21'30h Les nostres tradicionals paelles de LA PLANTÀ. En acabar, cercavila per la nostra demarcació amb els ninots de les nostres falles.

DIVENDRES 15 DE MARÇ

- A les 14'00h MASCLETÀ a càrrec de LA FALLA DE L'ESTACIÓ.
- A les 17'30h Berenar, maquillatge de cares i jocs tradicionals de carrer.
- A les 21'30h GRAN TORRÀ, a càrrec dels Fallers.
- A les 23'30h GRAN NIT de KARAOQUE.

DISSABTE 16 DE MARÇ

- A les 14'00h MASCLETÀ a càrrec de LA FALLA ANTIC MOLÍ.
- A les 18'00h Concurs de DISFRESSES, berenar i taller de PAPIROFLEXIA.
- A les 21'30h Sopar al nostre parador.
- A les 23'30h Ball amb una afamada ORQUESTRA.

DIUMENGE 17 DE MARÇ

- A les 13'00h PASSACARRER per la nostra vila.
- A les 14'00h MASCLETÀ a càrrec de Vicent Caballer patrocinada per la comissió de la FALLA JOSEP ANTONI, PURÍSSIMA I MAJOR.
- A les 18'00h Berenar i actuació de PALLASSOS
- A les 21'30h Sopar al nostre parador.
- A les 23'00h GRAN CORREFOCS, organitzat per la Falla Josep Antoni i la Falla Verge del Carme amb el següent recorregut: Plaça de l'església, carrer del Carmen, Marqués de Cáceres, Molí, Carrer Major, Fco. Alcaide, Ave Maria, i Puríssima per a acabar a la plaça del País Valencià.
- A les 00'00h Ball amb ORQUESTRA.

DILLUNS 18 DE MARÇ

- A les 13'00h Passacarrer
- A les 14'00h MASCLETÀ patrocinada per la FALLA VERGE DEL CARME.
- A les 18'00h Concentració al nostre casal de les Falleres Majors i Presidents per a anar a recollir la imatge de LA MARE DE DÉU DEL CARME.

- A les 19'00h Concentració al nostre casal faller de les Comissions Infantil i Major per a assistir a l'acte de L'OFRENA A LA MARE DE DÉU DEL CARME. Falleres i Falleretes hauran de portar mantellina en aquest acte.
- A les 19'30h OFRENA a la MARE de DÉU del CARME.
- A les 21'30h Sopar al nostre parador,
- A les 00'00h Ball amb ORQUESTRA

DIMARTS 19 DE MARÇ

- A les 08'00h Extraordinària DESPERTÀ i XOCOLATÀ.
- A les 11'30h Concentració al nostre Casal de tota la Comissió per a assistir a la missa en HONOR DE SANT JOSEP. En acabar la missa, PASSACARRER.
- A les 14'00h MASCLETÀ a càrrec de LA FALLA DEL MERCAT.
- A les 15'30 DINAR DE SANT JOSEP. (Els tiquets es posaran a la venda anticipadament). Aquest dinar estarà preparat pel nostre gran cuiner i faller Juan Espinosa.
- A les 21'00h Sopar d'AIXELLA al parador.

NIT DEL FOC

- A les 22'00h Després d'un bonic castell de focs d'artifici, la nostra Fallereta Major, Meritxell, acompanyada pel President Infantil Óscar, encendran la traca que li pegarà foc a la nostra Falleta Infantil.
 - A les 23'00 A ballar una estona amb una DISC MÒBIL.
 - A les 00'30h Després d'un castell de focs d'artifici, la nostra Fallera Major, Sonia, acompanyada pel president de la falla Manel, encendrà la traca que li pegarà foc a la Falla Gran.
- Després de la CREMÀ, continuarem amb el ball fins que les nostres forces s'esgoten.

NOTES:

Els dies **24 de febrer i 3 i 10 de març**, celebrarem les tradicionals PAELLES dels diumenges.

Avisem que este programa de festeigs pot sofrir variacions. Estes es comunicarien Mitjançant el Tauler d'Anuncis o per l'equip de megafonia de la Falla.

RECORDAR-VOS QUE TINGAU PRESENT ELS SENYALS DE FOC.

DESITGEM A TOTHOM QUE PASSE UNES BONES FESTES JOSEFINES I FINS L'ANY QUE VE.

*Que fem
en la falla?*

V Marató de Jocs al Carrer

Un any més hem celebrat el nostre ja tradicional campionat de jocs al carrer. Enguany hem incorporat noves modalitats, con l'Skate, el futbolí, ginkana i el tenis de taula, a més dels fixos de sempre: parxís, truc, dominó i concurs de dibuix.

El dia ve estar molt concorregut i, encara que vam tindre un ajornament a causa de la pluja per al dia previst, la jornada va ser d'allò més agradable.

Durant el dia es va participar en els jocs amb un descans per a dinar. Com sempre, el nostre bon cuiner Joan espinosa ans va delectar amb una de les seues paelles, de la qual vam donar compte. Després de dinar, i per a reposar, com sempre vam jugar unes partidetes al bingo. A continuació es van finalitzar les partides que quedaven pendents i ja entrada la nit es va realitzar el lliurament dels premis.

Us adjuntem un reportatge gràfic perquè vegeu com gaudim d'este dia maratonjà, i així, l'any que ve es feu l'ànim i ens acompanyeu. Quanta més gent millor.

Deu

Haver

Saldo

I va arribar Halloween

Per primera vegada en la història de la nostra Falla, enguany hem celebrat la festa de “Halloween” i ha sigut d’allò més participativa. Els diumenges previs realitzàrem tallers per a entrar en ambient i crear els distints elements que després ens farien falta per a la celebració. En primer lloc berenàvem els deliciosos bunyols i xurros que amb xocolata ens preparaven les bunyoleres i, després de recarregar bé les piles, ja ens disposàvem tots a gaudir realitzant dibuixos murals elaborats a base de retallar bruixes, aranyes, rates penades...també els monstres, caretes, banderins i carabasses amb els quals arreglàrem tot el casal.

El dia 31 estàvem tots nerviosos. Ja havia arribat la gran festa de “Halloween”. A les set de la vesprada tots disfressats de bruixes, dimonis, fantasmes, carabasses, vampirs i demés, ens dirigírem als comerços i cases del poble per a fer el ‘truc o tracte’. Ens ho vàrem passar fenomenal i tots van col·laborar molt recollint grans bosses de caramels.

En tornar al casal el vam trobar tot fosc i fou aleshores quan vam encendre els llums de les carabasses i continuà la festa, per a acabar amb un sopar de germanor en un ambient de terror molt divertit.

Però ara us contarem un poc més d’esta festa que poc a poc a vingut a formar part de les nostres celebracions sense quasi adonar-se’n i que ja forma part de la vida de tots els infants.

Halloween (contracció de *AllHallows’Eve*, ‘Vespra de Tots els Sants’), també coneguda com a Nit de

Bruixes o Nit de Difunts, té el seu origen en la festivitat celta del ‘Samhain’ i la festivitat cristiana del Dia de Tots els Sants.

Història

Origen del nom

La paraula ‘Halloween’ significa “Vespra de Tots els Sants”, i és d’origen celta, que deriva de l’irlandès antic i significa ‘*fi de l’estiu*’. Els antics britànics tenien una festivitat similar coneguda com *Calan Gaeaf*. En el Samhain es celebrava la fi de la temporada de la collita en la cultura celta i era considerada com ‘L’Any Nou Celta’, que començava amb l’estació fosca.

Els antics celtas creien que la línia que unix este món amb l’Altre Món s’estretia amb l’arribada del Samhain, permetent als esperits (tant benèvols com malèvols) passar a través. Els ancestres familiars eren convidats i homenatjats mentres que els esperits malignes eren allunyats. Es pensa que l’ús de vestimentes i màscares es deu a la necessitat d’espantar els esperits malignes. El seu propòsit era adoptar l’aparença d’un esperit maligne per a evitar ser danyat.

La festivitat arriba als Estats Units

En 1840 esta festivitat arriba als Estats Units, on queda fortament arrelada. Varen ser els immigrants irlandesos els que varen difondre la costum de tallar els “Jack-o’lantern” (carabassa gegant amb un ciri dins) inspirada en la llegenda de “Jack l’agarrat”-

La internalització de Halloween es produïx a finals dels anys 70 i principis dels 80, gràcies al cinema i a les sèries de televisió.

Hui en dia, Halloween és una de les dades més importants del calendari festiu Nord-americà i canadenc. Alguns països llatinoamericans, coneixent encara esta festivitat, tenen les seues pròpies tradicions i celebracions eixe mateix dia, encara que coincidixen en quant al seu significat: la unió o extrema proximitat del món dels vius i el regne dels morts. A Europa són moltes les ciutats en els quals els joves han decidit importar el mode amb el qual Estats Units concep Halloween celebrant-lo amb festes y disfresses.

En esta nit els esperits visitaven les cases dels seus familiars, i per a que els aldeans no foren pertorbats per ells, devien ficar un ciri encès en la finestra de sa casa per cada difunt que hi haguera en la seua família. Si hi havia un ciri en record de cada difunt, els esperits no molestaven els familiars, si no era així, els esperits els pertorbaven per la nit i els feien caure entre terribles malsons.

Dolç o truc

Originalment, el 'Truc o tracte', (en anglès "*Trick or treat*") era una llegenda popular d'origen celta segons la qual, no sols els esperits dels difunts eren lliures de vagar per la Terra la nit de Halloween, sinó tota mena d'ens procedents de tots els regnes espirituals. Entre ells hi havia un terriblement malèvol que deambulava pels pobles i aldees, anant

de casa en casa demanant precisament "truc o tracte". La llegenda assegura que el millor era fer tracte, sense importar el cost que este tinguera, ja que de no pactar amb este esperit (que rebria el nom de Jack O'Lantern, amb el qual es coneixen les tradicionals carabasses de Halloween) ell utilitzaria els seus poders per fer "truc", que consistiria en maleir la casa i els seus habitants. Com a protecció va sorgir la idea de crear en les carabasses formes horroroses per així evitar trobar-se amb l'esmentat espectre.

Reialment, encara que s'ha generalitzat la traducció "truc" en valencià per l'anglès "trick" i "tracte", en el cas del "*Trick-or-treating*", no es tracta d'un truc pròpiament dit, sinó més bé d'un esglai o una broma per la qual cosa una traducció més exacta seria, per eixample, "esglai o dolç" o "mal-dat o dolç".

En l'actualitat, els xiquets es disfressen per a l'ocasió i passen pels carrers demanant dolços de porta en porta. Després de cridar a la porta els xiquets pronuncien la frase "tracte o truc". Si els adults es donen llepolies o diners o qualsevol altre tipus de recompensa, s'interpreta que han acceptat el tracte. Si pel contrari es neguen, els xiquets els gastaran una xicoteta broma.

Les activitats típiques de Halloween són el famós "truc o tracte" i les festes de disfresses.

Pilates al nostre casal

Com a novetat de les activitats que al voltant de l'any realitza la comissió, enguany hem inclòs la pràctica del mètode Pilates.

El mètode Pilates és un sistema d'entrenament físic i mental creat a principis del segle XX per Joseph H. Pilates, qui el va idear basant-se en el seu coneixement de distintes especialitats com la gimnàstica, traumatologia i ioga, unint el dinamisme i la força muscular amb el control mental, la respiració i la relaxació.

Aquest mètode reforça i tonifica els músculs, millora la postura, aporta flexibilitat i equilibri, unifica ment i cos.

I per tot açò és actualment practicat per tot tipus de persones, des de les estrelles del cinema (Demi Moore, Bruce Willis), de la música (Madonna, Jennifer López), esportistes (Michael Jordan)... El Pilates conta amb un gran nombre de seguidors de la digam "classe glamourosa" de la nostra societat, encara que hui en dia s'ha apropiat més a la gent de a peu, la qual ha descobert els seus beneficis.

Com podem veure ens apliquem molt i a la vegada s'ho passem molt bé, ja que Isabel és una fantàstica professora. Us animem a que vingueu i ho pobeu.

Deu

Haver

Saldo

Ball Valencia

Des que es va fundar el grup a l'any 1999 amb motiu de la celebració del nostre 25 Aniversari, el Grup de Danses "Les Arracades" format per fallers i falleres de la nostra comissió, continua la seua intensa activitat amb l'humil pretensió de contribuir amb la difusió i promoció de la cultura i el folklore valencians.

Però tot l'èxit del grup cal centrar-lo en la tenacitat i l'esforç que posen tots els seus components, ja que, encara que el grup ha arribat a ser considerablement nombrós en l'actualitat el componen un total de sis membres. Es per això que us animem a que participeu i poder entre tots donar-li continuïtat a este gran projecte que iniciarem fa ja més de 13 anys.

Fruit d'aquesta llarga trajectòria són les nombroses actuacions en les que el grup ha anat participant, no sols de manera interna, sinó acudint a trobades de dansa en representació de la nostra comissió o simplement convidats pels organitzadors de diferents actes festius.

El grup compta amb un ampli repertori consolidat al llarg d'estos anys, que recorre el nostre territori des de l'Alt Maestrat fins a la Vega Baixa, mitjançant Bolers, Fandangos, Seguidilles, Jotes, Valencianes, etc. Alguns ballats amb parella, altres en quadre e inclòs alguns d'ells en rogle.

Una de les últimes actuacions realitzades pel grup es la tradicional Actuació al nostre Parador dins la programació de la Setmana Fallera. L'any 2012 aquesta actuació ha intentat ser el més heterogenia possible interpretant els diferents tipus de balls característics de la nostra terra, però volem fer èmfasi en un d'ells "el Bolero".

Una forma elaborada i escolaritzada de les Seguidilles són **els boleros**, dels quals es conserven diverses versions procedents d'escoles de ball.

A la Comunitat Valenciana la major varietat de boleros que hui coneixem son de les comarques de la Costera i la Ribera, als quals s'han d'afegir els conservats pels mestres dels grups de balls populars de la Vall de Tabernes.

Estos boleros s'interpreten tradicionalment amb instruments de corda, encara que a la fi del s.XIX en alguns pobles s'introduïren alguns instruments de vent (clarinet, trompeta, trombó, etc). Quasi totes les versions eren cantables si s'usaven estrofes de seguidilles. Fora d'estes comarques, amb estructura semblant i també interpretats per instruments de corda, s'han conservat exemples de boleros a València (bolero loco i bolero pla), Catarroja i Albal, a Castelló de la Plana, a Vinaròs i a Requena. A Banyeres, Bocairent i Ontinyent el lloc de boleros s'anomenen *copeos*.

La major part d'estos boleros han conservat l'estructura clàssica de les seguidilles, ja que en són una variant. Es divideixen en cobles separades pels anomenats *parats* o *ben-parats*, i cadascuna d'estes cobles consta d'una introducció i tres parts entre les quals s'intercalen les tornades o els intervals instrumentals.

De tot el conjunt de boleros a què ens hem referit, podríem fer-ne dos grups diferenciats només per l'estructura melòdica i tonal, encara que el ritme i l'ordenació de cobles, parts i parats siga la mateixa en els dos grups.

Les melodies dels **boleros del tipus de la seguidilla** són en tonalitats majors i utilitzen en l'acompanyament els acords de tònica, dominant i en alguns casos de la subdominant, com passa a les seguidilles.

Corresponen a este tipus l'anomenat bolero popular de la Vall de Tavernes, la variant conservada a l'Alcúdia, molt semblant a les d'Albal, Catarroja i la denominada bolero del Raval de Carlet i que coneixem de Vinaròs.

Els copeos de Banyeres, Bocairent i Ontinyent també són una espècie de seguidilles molt pausades en tonalitats majors. Semblant a estos copeos és el cant i la melodia del *ball dels reis de Moixent*, com ja hem dit.

El bolero recopilat a Guadassuar té cobles i tornades en tonalitat menor, mentre que la versió de Requena, semblant a esta en la part corresponent a cant, alterna tornades en tonalitat major amb les cobles en la mateixa tonalitat, però en menor.

El grup que denominem **boleros afandangats** tenen melodies que ens acosten a les del fandango en les quals es combinen acords en tonalitats menors i els corresponents als relatius majors. En este apartat es poden emmarcar quasi tots els Boleros de la Costera con són ara l'anomenat bolero vell, bolero alt, bolero Estrela, bolero Garcia, bolero Adela Penadés i el bolero pla, del qual també es conserven versions a la Vall d'igna i a la Ribera, on trobem el denominat bolero encreuat o andalus i la variant més divulgada de Carlet a la qual s'assemblen els recopilats a Benimodo i a Antella. La variant que es conserva a Castelló de la Plana també té la mateixa estructura.

La major part d'estos boleros, i d'acord amb la mesura del ball de comptes de la Costera, tenen vint-i-quatre punts en cada una de les tres parts de què consta la cobla. Tenen trenta punts els que es conserven a Castelló de la Plana, Requena i Guadassuar. Només en coneixem per ara, dos de dotze punts, l'un de Xàtiva i l'altre de l'Alcúdia.

Els cinc boleros que se ballen actualment a la Processó de la Mare de Déu de la Salut d'Algemesí, que anomenen València, reis, trenats, típics i

Madrid i bots, són de creació relativament recent (1906) i no se subjecten a les estructures clàssiques dels boleros valencians com passa amb el bolero afandangat de les escoles de ball de la Costera.

A pesar d'este nom, tampoc no tenen res a vore amb els boleros les anomenades *boleres* i les *boleres granadines*, que recuperà Sebastià Garrido, mestre de l'actual escola de Danses de Xàtiva.

Las major part dels boleros dels dos grups descrits es ballen amb elegants i complicades passades de ball de comptes, la qual cosa n'evidència l'origen escolaritzat encara que hagen arribat a popularitzar-se.

A la zona nord de la Comunitat Valenciana i dins de l'anomenat ball pla hi ha una part que correspon al bolero, la melodia del qual es semblant en tots els pobles del Maestrat. Actualment estos balls de plaça es ballen amb instruments de

la banda de música encara que en altres èpoques s'hi feren servir el tabalet i la dolçaina. Amb estos instruments s'interpreten els anomenats balls de dolçainer, ball de plaça o ball rodat de la comarca de l'Alcalatén, on es conserven dos variants musicals que s'anomenen boleros, les melodies dels quals són de seguidilles de caràcter popular igual que aquelles que al Maestrat fan servir en el bolero pla. A Vinaròs, també recopila R. Olmos dos boleros de tabalet i dolçaina.

Finalment hem d'afegir-hi que les anomenades *torrás* o *torrà*, a Chiva, es ballen amb moviments semblants als boleros de ball pla, encara que actualment es fan molt desvirtuats i emprant musicalment una bella melodia de bolero per a dolçaina i tabalet.

Si exceptuem els copeos de Banyeres, Bocairent i Ontinyent i el bolero de ball de plaça que es recullen en els CMFV i fins i tot en publicacions

i manuscrits anteriors, només han aparegut boleros en el CMPV, on s'arreglen les variants de Albal, Carlet, Guadassuar, Requena, el bolero vell segons les versions de Xàtiva i Canals i la de l'anomenat bolero encreuat o andalús segons la versió de Corbera

A través de la discografia folklòrica s'han publicat la majoria d'estos boleros. No s'han restaurat encara els exemples recopilats a Benimodo o a Antella ni el que a Xàtiva es nomena bolero alt. Alguns boleros de repertori del grup de danses de Canals tampoc no s'han publicat de forma sonora.

Bolero Pla de La Llosa de Ranes

Bolero originari a la comarca de La Costera que consta de dos parts, separades per un silenci musical i pertany al tipus de ball escolaritzat del bolero. Després de la seua popularització, el bolero és el ball més elegant del nostre folklore.

Bolero de Carlet

Consta de dos parts, separades per un silenci musical i pertany al tipus de ball escolaritzat del bolero, un dels ritmes més antics del nostre folklore tradicional, que data del segle XVIII i està emparentat amb el ritme de les seguidilles. El cas del bolero de Carlet és el d'un bolero popularitzat, de ritme molt viu, que contrasta amb la resta dels boleros que estem acostumats a vore.

Seguidilles de Requena

Les seguidilles també és un ritme molt antic que data del segle XVI i es manifesten de diverses formes a les nostres comarques. Generalment, es poden classificar en dos grans grups de seguidilles. Les que a la comarca de Utiel-Requena denominen "torrás" i les manxegues. Les primeres molt esteses en la nostra comunitat i les segones molt habituals a les comarques centrals.

Reportatge fotogràfic de les falles 2012

Hola amics. Som Paula, Daniel, Roseta i Manolo els que vam tenir l'honor l'any passat de representaros, ser les vostres falleres majors i presidents i volem que sapiguen que bé que ens ho hem passat veient aquest reportatge gràfic i que ilusioneu a altres persones

a gaudir amb tots els fallers de aquesta comissió aquest any i sobretot amb la companyia de Sonia, Meritxell, Oscar i Manolo. Animeu-vos i veniu a gaudir de les falles a la falla Josep Antoni.

Deu

Haver

Saldo

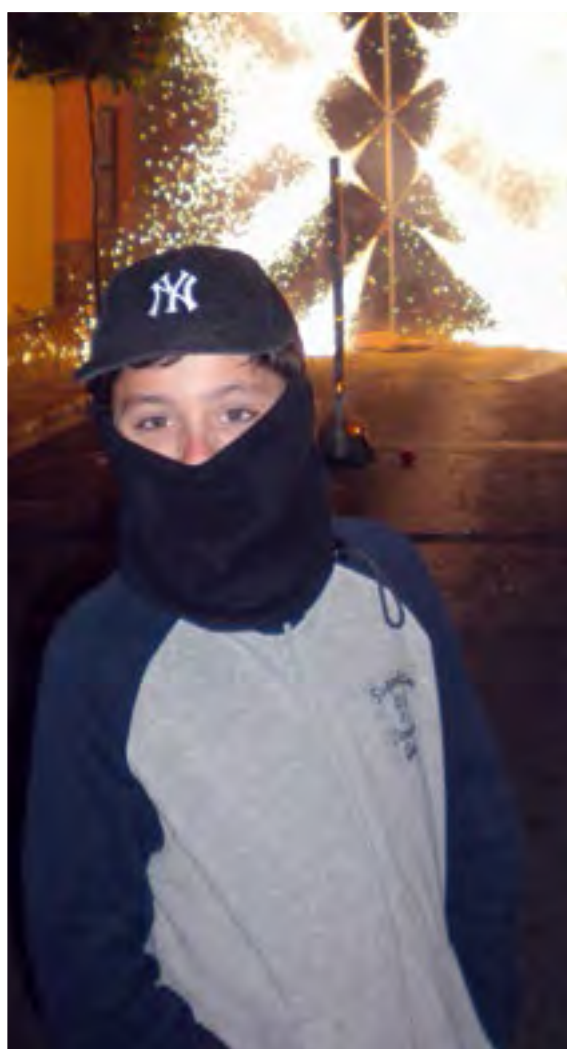

Deu

Haver

Saldo

Deu

Haver

Saldo

Col·laboradors

Paelles

Carme Aguilar i Ballester, Maria Aguilar i Beltran, Maruja Gimeno i Molina,
Amelia Montoya i Piqueras, Anita Romero i Sierra

Bunyoleres

Carme Aguilar i Ballester, Maruja Gimeno i Molina, Amelia Montoya i Piqueras,
Anita Romero i Sierra

Artiste Faller

Enric Garcia i Ibáñez

Orquestres

Ato Palancia

Flors

Flors Maria

Maquetació i Impremta

Gráficas Vernetta, S.A.

Loteria

Administració 13 “ Santa Catalina” - Valencia

"UNO PARA TODO"

CENTROS PRIVADOS DE EDUCACIÓN INFANTIL, PRIMARIA, SECUNDARIA Y BACHILLERATO

Campanilla

CENTRO DE
EDUCACIÓN INFANTIL

- De 4 meses a 3 años.
- **Iniciación al inglés.**
- 6 aulas con amplios ventanales, puerta directa al jardín y aseo adaptado a los niños.
- Comedor: menú elaborado en la misma Escuela.
- Patio interno para invierno con luz natural.
- Patio con jardín externo para juegos educativos.

Curso 2012/13 últimas plazas

RIVAS-LUNA

CENTRO CONCERTADO

- **Infantil II**
 - **Primaria**
 - **ESO**
 - **Bachillerato**
- **100%
aprobados
en
selectividad**

CENTRO EXAMINADOR

del TRINITY COLLEGE y preparador para
exámenes de CAMBRIDGE Y TRINITY.

TRINITY
COLLEGE LONDON

UNIVERSITY OF CAMBRIDGE
F.O.U. Examinations

Av. de Italia, 2 y 4 · Urb. Santa Mónica · Ribarroja

Eustaquio Segrelles, 7 · Urb. Montealegre · L'Eliana

Información: 96 275 07 05 · rivasluna@telefonica.net · www.rivasluna.es